

Naš učitelj in idejnost pouka

Naša pedagoška in družbeno-politična javnost upravičeno ugotavlja, da je idejni vpliv našega učitelja premajhen. Le-to se odraža v naši mladini, ko zaupača osnovno in srednjo šolo. Nezasledno izoblikovan odnos do naše družbene skupnosti ter nejasno usmerjena svetovnonazorska miselnost dokazuje, da šola ni uspela dati tistega, kar zahtevajo socialistični smotri in sam zakon o osnovni šoli. Zlasti malo je storjenega na tistih področjih, kjer učitelja zelo malo podpirajo izvenšolski dejavniki in kjer tudi starši ne odigrajo pri oblikovanju mladine pomembne vloge. Na naših osnovnih šolah je v glavnem učitelj tisti, ki naj bi vzgajal in smislu sodobnih učnovzgojnih načel. Res je, da ga redkokdaj podpirajo ostali izobraženci, ki bi poleg družbenopolitičnih organizacij nadaljevali tisto, kar snuje učitelj v šoli.

Vendar moramo priznati, da mora sloneti prva odgovornost na učitelju. Le njemu je ta naloga zaupana; prav on ima v rokah učni načrt ter je zadolžen po ključno (ne le moralno) organizirati tak učnovzgojni proces, ki bo uveljavljal smotre in naloge socialistične vzgoje. Sklicevanje na izvenšolske dejavnike in na ostale intelektualce, ki bi morali pomagati pri idejnem vzgajanju, je utemeljeno šele tedaj, ko je učitelj neoporečno opravil svojo poklicno in družbeno nalogo. Lahko verjamemo, da idejne vzgoje ne bo, če je ne bomo uresničevali v šoli.

Učiteljev idejni vpliv — neučinkovit?

V svojem razmišljanju bi se želel predvsem ustaviti ob vzrokih, zakaj učiteljev idejni vpliv ni tako učinkovit, kakor pričakujemo. Včasih imamo ob tem nejasna ali vsaj neenotna stališča. Pogosto iščemo vzroke pri pedagoških vodstvih šol. Res je, da so le-ta odgovorna za vzgojno učinkovitost šole, ne morejo pa jamčiti, da bo sleherni učitelj izmed 25- ali 50-članskega kolektiva uspešno opravil to poslanstvo.

Lahko sicer trdimo, da večina učiteljev to nalogo opravlja, hkrati pa lahko odločno priznamo, da je ne opravljajo vsi dovolj uspešno. Mislim, da moramo za svojo ugotavljanja upoštevati naslednje komponente:

- kakšna je učiteljeva osebna družbenopolitična predanost in lastna prizadetost, ko opravlja vzgojno nalogo;
- kakšna je učiteljeva strokovnost in splošna razgledanost na določenem učnovzgojnem področju;
- kakšna je učiteljeva pedagoško-didaktična sposobnost, ko interpretira idejno bogastvo učnega gradiva.

Vse navedene prvine moramo upoštevati, če hočemo nekoliko natančneje proučevati učiteljev subjektivni dejavnik pri idejni vzgoji. Nekako pavšalno bi po tem lahko razporedili učitelje v naslednje skupine: v družbeno predane in prizadevne, v razgledane in strokovno sposobne ter v skupino dobro pedagoško usposobljenih učiteljev. Za redke učitelje lahko trdimo, da jih odlikuje le ena izmed navedenih lastnosti. Hkrati pa so učitelji, ki sicer imajo te osebne značilnosti, vendar ne na taki ravni, da bi jim zagotovile vzgojno učinkovitost.

Napačna so mnenja, da že sama prizadevnost in predanost v družbeno resnico omogoča uspešno idejno vzgojo. Učitelj, ki se skuša zadovoljevati le s temi subjektivnimi osnovami, vama samega sebe. Jasno pa mora biti vsakomur, da pomeni ta pogoj že celotno stopnjo moralne in družbene zrelosti; le-tega ne kaže preizkušati. Taki učitelji se bodo pripravljeni tudi strokovno in pedagoško poglobljati, saj lahko predpostavljamo, da jih vodi ob delu jasno stremljenje. Njihov pristni občut odgovornosti in družbene zavesti omogoča, da se ne bodo zadovoljili z znanjem, ki ga trenutno imajo. Tako učitelj bo začutil, kaj so vrzeli v vzgojni neučinkovitosti. Vendar pa je zelo nevarno, če se posamezni vzgojitelj le skriva za temi lastnostmi, ki so jih pridobili. Niso redki primeri, ko skušajo taki učitelji prevladati vso krivdo za vzgojne neuspehe na učitelje »strokovnjake«, medtem ko sami niso ničesar storili za poglobitev lastne strokovne usposobljenosti. Takšna vloga učiteljev, o katerih ima včasih politična javnost ugodno mnenje,

pa se kaj hitro ostro maščuje v praksi.

To pomeni, da je treba tudi med učitelji, ki imajo razvito družbeno zavest in željo, da uresničijo sodobne vzgojne smotre, razlikovati tiste, ki imajo energijo, da le-te lastnosti dopolnijo s strokovnim znanjem, in tiste, ki tega stremjenja nimajo. Sama družbena in moralna zavest še ne more roditi sadov in učnovzgojni praksi. Ali bolj jasno: učitelj, ki ima te osnove in pravi meri, bo tudi osveščen, da bo svoje strokovno in pedagoško znanje izpolnjeval. Ne moremo pa povsem simpatizirati z učiteljem, ki se zadovoljuje le s svojo razvito družbeno-moralno zrelostjo, posebno če se le-ta manifestira le navzven — v javnost, ne pa pri učnovzgojnem delu v razredu!

Pa pogledimo učiteljevo osebnost z drugega vidika. Mnogo jih je, ki so si uspeli pridobiti solidno strokovno znanje in predstavljajo v tem pogledu voljo v učiteljskih kolektivih. Žal pa so med njimi učitelji, ki si premalo prizadevajo, da bi obogatili svoje znanje še z družbenopolitično raz-

gledanostjo. Učnovzgojno delo opravljajo sicer po predpisanim učnem načrtu. Opravljajo morda tudi idejno in vzgojno funkcijo, vendar je njihovo vzgojno delovanje in idejnost pouka lahko le uradniško delo. Učenci v taki osebnosti kmalu začutijo učitelja, ki mu manjka osebne prepričanosti. Kaj kmalu ugotovijo, da so mu sodobna vzgojna načela poklicna dolžnost, ki jo mora opravljati v interesu družbe. Še huje je, če to ugotove starši in javnost v šolski okolici.

Učitelj se mora namreč tudi pred ljudmi v okolici šole »izdati«, kdo je in kaj mu je osebni pedagoški smoter. Prilaganje na konservativnost šolskega okolja pokoplje učiteljevo dostojanstvo in njegov družbeni pomen. Tisti, ki ima razvito sodobno usmerjenost in dovolj moralne zrelosti, bo odločno povedal, da je osebno predan današnji stvarnosti in znanstveni resnici. In ljudje v šole tako nerazvitem okolju in zastarali miselnosti bodo spoštovali njegovo odločno voljo. Učitelj, ki skuša odigrati nekako nejasno,

(Nadaljevanje na 3. strani)

USTVARJALNO KRITIČNO IN ZAVZETO

Na plenarni seji republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti so razpravljali o programu sindikata v razdobju 1967-68

V sredo, 18. oktobra t. l. je bila v Domu sindikatov v Ljubljani druga plenarna seja republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije. Pod predsedstvom tov. Slavka Bohanca so prisotni »ustvarjalno kritično in izredno zavzeto« (takšna je bila ugotovitev enega izmed diskutantov) razpravljali o problematiki v družbenih službah, predvsem v zvezi s prvo točko dnevnega reda, ki se je glasila: »Sindikat kot organizirana družbena sila«. Po predsednikovem referatu je bil v obravnavi tudi predlog programa dela republiškega odbora in njegovih organov za sezono 1967-68. (Ta program objavljamo z vsemi izpopolnitvami s te seje v današnji številki lista kot posebno prilogo.)

V razpravi so člani plenuma izluščili kot poglavitne tri točke programa tiste, ki obravnavajo: **družbeni dogovor** o osnovnih in merilih za vrednotenje dela zdravstvene službe, šolstva, kulturne dejavnosti, državne uprave in pravosodja; **samoupravljanje** v družbenih službah in pa **zaščitno vlogo sindikata**. Te tri naloge bodo morale biti osnova dela tako republiškega odbora sindikata kakor tudi vseh sindikalnih podružnic.

Nemara najbolj bistvena ugotovitev v zvezi z nadaljnjim delom sindikata sploh je bila ta, da se je v zadnjih letih močno poglobil prepad med delom vodstev sindikata in pa samimi sindikalnimi podružnicami, ki so se (in se še) lovijo s svojimi nalogami in zapadajo v neaktivnost. Novo vodstvo republiškega odbora si je zapisalo na svoj prapor kot eno najosnovnejših nalog: premostiti ta prepad, znova približati prizadevanja vodstev in podružnic ter tako vplivati na poglobitev in osmišlitev prizadevanj osnovnih sindikalnih baz in vsakega člana posebej. Program dela je zasnovan ves v tem smislu in pomeni zaradi tega najboljše napotilo za delo sindikalne podružnice. Seveda tudi ni mogoče zajeti v tak program prav vseh problemov, ki jih meče pred sindikalne organizacije samo živ-

ljenje vsak dan. Toda enotna, jasna stališča pa morajo biti izdelana in osvojena. To pa prinaša novi — po mnenju članov plenuma — eden najboljših programov dela, kar smo jih sploh imeli v tem forumu. Zdaj stoji pred vodstvom republiškega odbora in pred vsemi sindikalnimi organizacijami naloga ta program izpeljati in ga uresničiti.

V ostalih točkah dnevnega reda so obravnavali terensko zadolžitev posameznih članov plenuma, ustanovitve nekaterih medobčinskih in občinskih odborov našega sindikata. Soglasno so izvolili za novega tajnika republiškega od-

bora tov. Vladislava Grčarja, uslužbenega pred tem na sekretariatu za občno upravo in proračun.

Novi tajnik republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slavko Grčar

V otroškem varstvu spremembe na bolje

Republiška skupščina naj bi po programu v decembru sprejela novi zakon o otroškem varstvu, katerega osnutek je zdaj v javni razpravi. Na tem področju so predvidene nekatere novosti, ki obetajo spremembo na bolje. Tako naj bi bila prispevna stopnja povišana od sedanjega 1,8 odstotka na 2 odstotka, kar bo dalo blizu 4 milijarde S-din na leto. Ta denar bodo razdelili na

otroške dodatke ter na sklade za varstvene ustanove. Kakor je poznajna na tiskovni konferenci — bila je 17. oktobra — republiška sekretarka za zdravstvo in socialno varstvo Majda Gaspari, bi lahko v naslednjih treh letih zvišali s tako materialno osnovo zdajšnji skrajno nezadovoljivi odstotek otrok zaposlenih staršev v varstvu od 4 na 15. Ali drugače: v otroškem varstvu bi bilo do 1970. leta 40 tisoč otrok več, kar še vedno ni dovolj, je pa prav gotovo napredek. Zakonski osnutek predvideva med drugim tudi ustanovitev občinskih ali medobčinskih in republiških skupnosti, ki bi si razdeljevale delo in denar. To seveda spoznamo in v okviru delovnih programov, ki bi jih vsako leto potrdjevala republiška skupščina. Tako naj bi npr. republiška skupnost prevzela skrb za varstvo duševno prizadetih otrok, tipske projekte varstvenih ustanov idr. In kako bo z otroškim dodatkom? Za vsakega otroka naj bi znašal 5000 S-din — tak je predlog — in sicer ne glede na število otrok v družini. To velja le za primer, ko dohodki na družinskega člana ne presegajo 55 ali morda 60 tisoč S-din. M. K.

Münch Armin — »Speči otrok« — litografija, 1960 — Slovenjegrška razstava »Mir, humanost in prijateljstvo med narodi« je spričo izrednega zanimanja podaljšana do 16. decembra. Sodelujejo umetniki raznih kontinentov, narodov, raznih barv in prepričanj v plemenitem prizadevanju, da bi z likovno govorico spregovorili o prizadevanju medsebojnega razumevanja in humanizma. Mnoge šole so že obiskale izredno bogato razstavo slikarskih del, grafik in plakatov, mnoge šole pa še bodo to storile, zlasti, ker je zagotovljeno skrbno vodstvo po razstavi in ustrezna razlaga. Mnogoštevilni tuji in domači umetniki so na slovenjegrški razstavi ugledno zastopani, med znanimi mojstri so Zadkine, H. Moore, Friedlaender, Vasarely, med domačimi Jakac, I. Šubic, V. Makuc, D. Tršar, Tisnikar in mnogi drugi. Generalni sekretar Združenih narodov je v pismu organizatorjem slovenjegrške razstave pisal: »Vedno sem bil mnenja, da je umetnost tista, ki zmaguje med ljudmi vse tiste ovire, ki temelje na političnih, rasnih in drugih razlikah, in da je umetnost eno najbolj učinkovitih sredstev, s katerimi ljudje lahko drug drugemu posredujejo najvišje ideale in najgloblja čustva za mednarodni mir in sodelovanje.«

STROKOVNI SEMINAR ŠOLSKIH SOCIALNIH DELAVCEV

Uvajanje šolskih služb je zahteva časa!

V dneh 3., 4. in 5. oktobra 1967 je priredila Komisija za razvoj socialnega dela v šolstvu ob sodelovanju Republiškega društva socialnih delavcev in Višje šole za socialne delavce medrepubliški seminar o socialnem delu v šolstvu.

Namen seminarja je bil srečanje socialnih delavcev, ki delajo v šolstvu, in izmenjava izkušenj pri delu, ki je še malo razvito, a se kaže družbeno čedalje bolj potrebno in pomembno.

Na seminarju so se zbrali socialni delavci, ki delajo na osnovnih šolah ter posebnih zavodih v Sloveniji. Prišlo pa je tudi nekaj socialnih delavcev, psihologov in pedagogov, ki delajo v Zagrebu in Beogradu. Žal pa se seminarja, ki je imel zvezni značaj, niso udeležili socialni delavci iz drugih republik, kar bi bilo zelo koristno zaradi izmenjave mnenj in primerjanja delovnih programov. Tako tudi nismo mogli ugotoviti, kako je razvita socialna služba v šolstvu drugih republik in kakšno mesto zavzema na tem področju.

Seminarja in razprave se je udeležila tudi tovarišica Branka Savić, predsednica jugoslovanskega odbora za socialno delo. Ker je imel seminar predvsem delovni značaj in je bil zamišljen kot del postdiplomskega izpopol-

njevanja in povezovanja socialne službe z obema drugima strokovnima službama, ki se razvijata na področju šolstva (psihološka in pedagoška), je bil program dela naslednji:

Prvi dan so prisotni poslušali uvodni referat predsednice komisije za razvoj socialnega dela v šolstvu tovarišice Zvezlana Magde. V njem je bilo prikazano, da se je začelo usposabljanje strokovnih kadrov za področje socialnega dela že leta 1873 in da je bila prva šola te vrste leta 1899 v Amsterdamu. Leta 1904 so v Liverpoolu odprli univerzitetni oddelek za socialne vede, ZDA pa so v tem času dobile prvo popolnejšo šolo za opravljanje socialnih služb pri univerzi v Chicagu. Danes pa skoraj že ni več države, ki ne bi imela višje ali visoke šole za usposabljanje delavcev na področju socialnega dela. V Sloveniji pa imamo tako šolo komaj 12 let. Zato imajo načrti mnogi narodi na tem področju že dolgoletne izkušnje in povsem izdelane in utrjene programe dela. Pri nas je področje socialnega dela še razmeroma mlado, predvsem na področju šolstva, in si le s težavo utira pot, saj sta šele pred dobrimi sedmimi leti diplomirala prva socialna delavca in začela delati na šoli. Pomembno je poudariti, da sta bili to tovarišici,

ki sta bili po osnovnem poklicu učiteljici in sta imeli tudi že pedagoško prakso. Obstaja namreč mnenje, da lahko uspešneje dela na šoli socialni delavec s pedagoško predizobrazbo in prakso. Sedaj dela na osnovnih šolah v Sloveniji 35 diplomiranih socialnih delavcev in 2 sociologa. Na srednjih, poklicnih in vajeških šolah pa žal te službe nimamo razvite, čeprav se tu kažejo morda še večje potrebe kot v osnovni šoli.

Vsi, ki delajo na šolah, čutijo potrebno no enotni akciji, vsebinski, organizaciji, metodah in programu dela. Zato so prvič obravnavali problematiko razvoja socialnega dela v šolstvu v Sloveniji že aprila 1965. Komisija, ki je bila ob tej priliki izvoljena, si je zadala nalogo, da se področje socialnega dela v šolstvu čim bolj razvije in strokovno utrdi. Kosta se v šolah v tem času razvili še psihološka in pedagoška služba, je prišlo do novih razmišljanj z oziroma na vsebino, metode in obseg dela teh posebnih strokovnih služb. Komisija se je resno angažirala pri delu za pripravo predloga za zakonitev šolskih služb na osnovnih in srednjih šolah, ki je teklo ob sodelovanju z Republiškim zavodom za šolstvo. Tak predlog je bil izdelan že spomladaj 1967, poslan je bil v razpravo

vsem osnovnim šolam, sedaj pa čaka na zakonitev. Gradivo tega seminarja s predlogi in zaključki pa bi lahko predstavljalo strokovno celoto in osnovo za nadaljnje proučevanje, razvijanje in utrjevanje socialne službe v šolstvu. Nujno potrebno je namreč tesno sodelovanje delavcev vseh treh profilov. V tem času, ko ima lahko šola le po enega teh strokovnih delavcev, namreč opravljajo socialni delavci tudi nekatera dela, ki morda bolj sodijo na področje šolskega psihologa in pedagoga ali obratno (da tudi psihologi in pedagogi rešujejo socialno problematiko) predvsem pri vodenju in svetovanju učencem, staršem in učiteljem v kolektivu, kjer delujejo. Še bolj bo tako sodelovanje potrebno, ko bodo vsi trije strokovni delavci delali v teamu, za kar pa za sedaj še nimamo realnih možnosti.

V referatu in razpravi je bilo poudarjeno, da se socialni delavci, ki delajo v šolstvu, zavedajo, da jim manjka bolj poglobljeno znanje prav s področja psihologije, deloma pedagogike. Obravnavanje vedenjsko in čustveno motenih učencev, motečih pri šolskem delu, učencev z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, učencev s slabimi učnimi uspehi, ob poklicnem svetovanju idr. zahteva temeljitejše znanje

iz splošne in mladinske psihologije, kot ga lahko dobe študenti Višoke šole za socialne delavce v dveh letih študija. Zato je bil sprejet sklep, da se vsako leto organizira dvakrat po dvodnevni študijski seminar s predavanji iz psihologije in pedagogike.

ŠOLSKI STROKOVNI DELAVCI — ENAKOPRAVNI ČLANI PEDAGOŠKEGA ZBORA!

Razpravljali so tudi o statusu šolskega socialnega delavca. Izoblikovalo se je enotno mnenje, da morajo biti šolski strokovni delavci člani pedagoškega zbora šole z vsemi dolžnostmi in pravicami. Sedaj namreč delajo mnogi šolski socialni delavci v zelo različnih pogojih. Nekateri delajo hkrati za več šol na večjem območju. Hodijo iz šole na šolo, skušajo spoznavati problematiko šole, analizirajo vzroke motenosti, nizkih učnih uspehov, slabih družinskih pogojev in svetujejo, da bi se problem vsaj malo omilil. Vendar tako delo ne more roditi želenih uspehov. Strokovni delavci: socialni delavci, psihologi in pedagogi morajo delati na šoli, da bi analizi problematičnosti lahko sledilo vsestransko, kontinuirano večletno vodenje. To pa je lahko

(Nadaljevanje na 8. strani)

RAZPRAVA O TEZAH ZA ENOTNE OSNOVE MERIL
ZA FINANCIRANJE DEJAVNOSTI VZGOJNO IZOBRAŽEVALNIH
ZAVODOV

Kvaliteta dela še vedno neznanka

MIMO NAJVIŠJEGA SAMOUPRAVNEGA DOGOVORA

Kako je z izvajanjem priporočila republiške skupščine o začasnem financiranju srednjega strokovnega šolstva

Pododbor za šolstvo RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti je preteklo sredo obravnaval teze za enotne osnove meril za financiranje dejavnosti vzgojno izobraževalnih zavodov. Uvodna ugotovitve udeležencev razprave je bila, da je slabo postavljeno, če samo izhodišče za sestavo meril. Med »izhodišči« je npr. neizšla novela zakona o osnovni šoli, manjka pa tudi vrsta drugih določil. Tako npr. nimamo doslej še nobenega zakonskega določila o povsem specifični dejavnosti, kot je varstvo otrok in predpisov o tem, kdaj je treba razpisati mesto pomočnika ravnatelja v osnovni šoli, socialnega delavca, psihologa itd.

Celotna razprava pa je želela razjasniti predvsem vprašanje: Ali teze zagotavljajo uresničitev načela, da je materialni in družbeni položaj delovne organizacije in človeka v njej odvisen samo od dela in rezultatov tega dela?

Večletne nesporazume o tem, kaj naj bo merilo za osebnih dohodek učitelja, skušajo reševati predlagane teze z določilom, naj izobraževalne skupnosti priznajo vzgojno izobraževalnim zavodom denar za osebne dohodke glede na dejansko izobrazbo in delovne izkušnje. V razpravi so ta predlog odločno zavrnili, češ da pomeni korak nazaj in je v bistvu poenostavljen sistem plačevanja plačilnih razredov. Novi sistem bi moral biti bolj izdelan, upoštevati bi moral predvsem delovno mesto ter dati večji poudarek nagrajevanju po uspehu, kvaliteti dela.

Osnova za obračun sredstev za osebne dohodke učiteljev naj bi bila (po tezah) povprečna vrednost pedagoške ure, ki se določi za vsak zavod posebej, in število opravljenih pedagoških ur v skladu z delovnim programom. Samo pedagoško uro pa bi bilo mogoče ovrednotiti, izračunati njeno vrednost. Izobrazba, delovne izkušnje in težavnost delovnega mesta naj bi bile samo prvine, ki bi pomagale izraziti objektivno vrednost te ure. Za ceno pedagoške ure bi se bilo mogoče dogovoriti po profilih in na tej osnovi postaviti ceno izobraževanja. Ta dohodek pa naj bi bil zgolj akontacija in bi ga bilo treba še posebej korigirati glede na kvaliteto dela.

Sindikati so pred tremi leti sicer že izdelali predlog — izdelana je bila struktura cene izobraževanja — tega pa sestavljaj-

ci niso upoštevali. To gradivo je torej na voljo. Komisija pododboru se bo zato ponovno sestala, ga proučila in šele nato izrekla pripombe k omenjenim tezam.

V poglavju o osnovah meril za materialne stroške teze npr. ne postavljajo enotnih meril za režijske stroške (te naj priznava izobraževalna skupnost po svojih merilih) ter opozarjajo, da je prav tako težko postaviti objektivnejša merila za vse šole tudi za funkcionalne izdatke šol. Vzrok: neizdelani normativi. Brez enotnih normativov, narejenih ne glede na to, koliko denarja za šolstvo je trenutno na voljo, pa seveda enotnih meril ni mogoče izdelati. Merila pa bi morala zagotoviti tudi pospešen razvoj tistih zavodov, ki so slabše opremljeni.

Nedoločno je še vedno ugotavljanje kvalitete, za katero naj bi izobraževalne skupnosti nagrajevale posamezne zavode. Pričakovano, da bo v merilih nakazan pravičen način za njeno ugotavljanje, je še vedno neizpolnjeno, dosednji predlogi pa vprašljivi.

M. K.

KRATKO IN JASNO

V zadnji številki Prosvetnega delavca so bile objavljene teze enotnih meril financiranja dejavnosti izobraževalnih zavodov. Tudi v tem predlogu se nismo rešili začaranega kroga okrog pedagoške ure in vrednosti te ure. Kaj je potem pedagoška ura in kaj ni? Zgledi kažejo, da še ne bomo prišli na pravo pot. Z razmišljanjem se človeku porodi toliko vprašanj, da ga le-ta spravljajo iz ravnotežja in v slabo voljo. Prav zato sem namenil v tem članku sprožiti vsaj nekaj takšnih bistvenih elementov.

Najprej se vprašamo, ali je res edino merilo financiranja pedagoške ure in to pedagoška ura, opravljena v samem učnem delu? Iz tega se poraja skupek vprašanj. Ali ne govorimo o učiteljevi učni obveznosti in dalje učiteljevi delovni obveznosti? In sedaj: ali niso učiteljeve ure, ki sodijo v delovno obveznost (priprave na pouk, učni načrti, stiki s starši, mentorstvo...) pedagoške ure? Sodeč po danem predlogu za izračun povprečne vrednosti pedagoške ure to zadnje od-

pade. Dalje, za bazo izračunane pedagoške ure je navedenih je 35 tednov v šolskem letu. Ali se pouk ne razteza v obdobje 40 tednov? In še: po vsej tej logiki nima učitelj plačanih dela prostih dni (nedelj, državnih praznikov in letnih počitnic), ki pripadajo vsakemu zaposlenemu v Jugoslaviji. Po izračunu prejme učitelj plačilo za učno obvezo krat število 35 tednov in ti tedni seveda imajo po šest delovnih dni.

Menim, da smo z iskanjem vrednosti pedagoške ure zašli naravnost v zelo ozek matematični obrazec, katerega se pridružujejo ljudje od prvega do poslednjega že kar nekaj dolgih let. Iz vsakdanje prakse povedano pa moramo reči tole: v času, ko nismo bili še tako »modri« in ko še nismo poznali matematično izražene pedagoške ure, smo na šolah in v šolsko mladino preživeli marsikatero pedagoško uro, ki je bila tudi vredna tega imena, da pa je danes ostala v šoli samo še toga skomercializirana pedagoška ura.

Mirko Suligoy

Previdnost, red, pravičnost

Ko prebiramo teze za osnove meril za financiranje vzgojnoizobraževalnih zavodov, se ne moremo znebiti vtisa, da še vedno visimo v zraku. V zraku visimo zaradi nedodelanih stališč, kako se bo polnila skleda za vzgojnoizobraževalno dejavnost, in v zraku visimo, ker imajo tudi te teze še mnogo nedodelanih mest (okoli funkcionalnih stroškov). Vendar bodimo stvarni in strpni in v položaju, v kakršnem pač smo, poskušajmo najti tisto, kar je sprejemljivo in napredno in poskusimo odvrniti tisto, kar bi peljalo celotno šolstvo rakovo pot.

PREVIDNOST

Sestavljalec tez so bili vseskozi previdni in zadržani. Razumljivo: teze naj bi bile vzpodbuda za široko vzgojnoizobraževalno dejavnost in ne prepreka, ki bi ob zaviranju samoupravnih možnosti vodila v zmanjšani obseg dela. Takšno stališče pa ima ne-ljube posledice: če si preveč širok, bo neenakost v plačilu za opravljeno delo ostala ista ali še večja, kot je doslej, če pa si preveč ozek, pa z merili vse predpišeš in si na pozicijah administrativno-birokratskega dodeljevanja sredstev. Tu so poskušali biti sestavljalci previdni, čeprav se ne moremo znebiti vtisa, da so se bolj naglani v drugo smer: v trdnje določanje vrednosti pedagoškega dela.

Primer: Razumljivo je, da vsakršne teze za enotne osnove morajo trdneje postaviti vrednost

opravljenega dela. Pri tem pa moramo skrbeti, da ostane samoupravni organ dovolj »manevrskega« prostora. Ta »manevrski« prostor vidimo v dveh stvareh: v plačevanju programiranega dela in v nagrajevanju kvalitete. Kar se obojega tiče, pa ni dovolj opredeljeno. O programu je govora, da ga mora temeljna izobraževalna skupnost potrditi. To je zelo okvirno, če ni precizirano, do katere višine šola sme računati na povečani obseg. Mi iz prakse vemo, da ne moremo organizirati te vzgojne dejavnosti, če je precej vnapreje ne vem, kaj smem in kaj ne. Sicer pa sem odvisen od trenutne »klime« članov skupnosti oziroma od možnosti plačila, kar vodi v improvizacijo te dejavnosti ali pa celo v »izsiljevanje« te dejavnosti, da si šola nabere več denarja. Tudi nagrajevanje kvalitete (dasi je tokrat prvič podrobneje razčlenjena) pa je tako splošno, da se iz dosedanje stilizacije ne da razbrati napredna vloga te stimulacije. Kvaliteta ni sedaj zgolj stimulacija, temveč sestavni del celotnega samoupravnega sistema, ker tu je sedaj možna razlika med šolami in med različnimi nagradami prosvetnih delavcev. Odstotek za kvaliteto bi moral biti visok!

RED

Vsakdo, ki dela v prosveti, si želi red. Za red smo se potegovali že od tedaj, ko so »drugi« izven prosvete razbijali ta red in trdni veri, da so to »sistemske«

rešitve. Ko pa sedaj poskušamo vnesti »red«, smo začutili, da bi tu lahko prišlo do novih težav.

Primer: Izobraževalne skupnosti bodo dodeljevale sredstva za osebni dohodek tako, da bodo dodeljevale sredstva za izobrazbo in izkušnje, a to po sistematizaciji ob programu in izvedbi. V redu! Vsi pa vemo, da sta dve stvari: eno program, ki je lahko povsem realen, a drugo izvršitev, ki se nikoli ne strinja s še tako realnim programom. To so doslej ugotavljali tudi nekateri občinski skladi za šolstvo. Priznavali so stodoletno realizacijo plana, četudi je bil ta izvršen 95-odstotno. Tudi sedaj bi morala republiška merila upoštevati to razliko. Recimo: popolne ni tri ure elektrike in učence grede domov! Ur ni bilo in sedaj postavljamo vprašanje, ali so bile finančno realizirane ali ne.

PRAVIČNOST

Pravičnost se kaže v tem, da je vsako delo pravično nagrajeno. Tu so pa verjetno mnogi upravičeni pomisleki, ali nove teze dovoljno upoštevajo merila pravičnosti ali ne.

Primeri: Mnogokje se opaža poudarjena uravnilovka. Med učiteljem, ki ima srednjo izobrazbo in gre v pokoj, in učiteljem, ki ima visoko izobrazbo in nastopa službo, ni finančno nobene razlike! (Ali ni tak učitelj s srednjo izobrazbo oškodovan in ponižan?) Teh razlik vsaj načelno ne priznavajo teze, čeprav je možno, da se urejajo s posamezn-

organizacije ali celo obrati, po drugi strani pa tudi nekatera velika podjetja. Navsezadnje pa ni razveseljivo niti število plačnikov, kajti med njimi je mnogo taktih, ki so s plačevanjem prispevka v večjem ali manjšem zastanku.

V zadnjem obdobju so si občinska politična vodstva — poleg republiške konference SZDL, sindikatov, gospodarske zbornice in seveda republiškega IS — precej prizadevala, da bi postala ta akcija bolj učinkovita. Predvideno

pa je še, da bo republiški akcijski odbor sklical znova bazenska posvetovanja s predsedniki občinskih akcijskih odborov. Ni dvoma, da bo mogoče le s hitro in odločno akcijo preprečiti sedanje izigravanje najvišjega samoupravnega dogovora. Vodstva gospodarskih organizacij namreč marsikje niso predložila organom samoupravljanja v razpravo predlogov o začasnem financiranju strokovnega šolstva, ker menijo, da se bodo lahko izognili plačilu, kot doslej...

Letošnjo akcijo bo torej treba izpeljati do konca. Upamo pa, da bo glede tega drugače že v prihodnjem letu. Zvezni izvršni svet je namreč načelno sprejel predlog našega IS, po katerem bi smele republike same zakonsko predpisati prispevek za strokovno šolstvo. To po najbrž mogoče le v primeru, da bodo s tem soglašale gospodarske organizacije, ki plačujejo dve tretjini vsega denarja. Tako bi zbrali v prihodnjem letu 7 milijard S-din. mak

ŠOLSKÉ ZGRADBE V OBDOBJU 1775 — 1966

OB RAZSTAVI V SLOVENSKEM ŠOLSKEM MUZEJU

V Slovenskem šolskem muzeju v Ljubljani, Poljanska 28, so v petek, 27. oktobra, odprli zanimivo razstavo, ki prikazuje šolske zgradbe na Slovenskem v zadnjih 200 letih. Razstavo je odprl ravnatelj muzeja tov. France Ostanek ter pozdravil številne ugledne goste z naših najvišjih kulturnih in političnih ustanov, zatem pa je kustos muzeja tov. Vincenc Znidar v daljši obrazložitvi podal pregled razvoja grajenj šolskih zgradb, kakor so se nam ohranile. Za to razstavo je izdal muzej tudi lep katalog z vsemi potrebnimi razlagami (s povzetki v angleščini) ter slikami.

Tov. Znidar je v svoji uvodni obrazložitvi dejal, da je pri nas najprej ustanavljala šole cerkev, pa tudi samostani. Šele v začetku prejšnjega stoletja so začeli gospodski, patrni in občinski zbirati denarna sredstva in graditi prosvetne šole, v katere so uvedli že tudi prirodoslovne predmete. Statistike navajajo, da so zgradili v prvih 50 letih prejšnjega stoletja na Kranjskem 84 šolskih stavb, v naslednjem desetletju spet 50 in do 1870. leta še trikrat več kot v prvi polovici stoletja. Tako je gradnja šolskih zgradb naglo naraščala. Predpisi so določali posebne razredne norme: za srednje šole 30 do 40 dijakov ali dijakinj, za ljudske šole pa 80 do 90 otrok na oddelek. Za šole so gradili ogromne stavbe, ker so predvidevali, da morajo služiti svojemu namenu 100 do 150 let. Razredi so morali biti veliki, vsi enaki, prav tako tudi risalnice in telovadnice. Tako so bile tedanje šolske zgradbe večkrat podobne kasarnam.

V letu 1935 izkazuje statistika v dravski banovini že takole sliko: 861 šol, od tega 848 državnih in 13 zasebnih, samostanskih. V času med obema vojnima smo dobili 152 šol — toliko kot v povojnem razdobju v enem samem desetletju!

Veliko škodo, ki jo je vojna povzročila našim šolskim zgradbam, cenijo takole: 104 stavbe so bile povsem uničene, 560 jih je bilo onesposobljenih za pouk, del-

no poškodovanih pa 138. Zato je bilo potrebno takoj po vojni s krepkimi rokami začeti z obnovo teh objektov. Gradbene norme smo dobili l. 1952. Pred našimi očmi so z ogromnimi sredstvi, ki so jih dajali naši delovni ljudje, zrasle številne moderne šole vseh vrst in stopenj. V njih so realizirane zamisli individualiziranih učilnic za razredni in predmetni pouk, tu so laboratoriji in delavnice, specialne učilnice z vsemi pomožnimi prostori, ki naj prispevajo k najboljšim

uspehom. Nove gradnje potekajo zdaj v skladu z mednarodno organizacijo OECD, ki je tudi v Jugoslaviji ustanovila poseben biro za proučevanje ekonomske gradnje šol. Tako nam najnovejše statistike povedo, da je od osvoboditve 1945. leta do lani zraslo v naši domovini preko 230 novih osnovnih šol, 8 gimnazij, 97 stavn za poklicne, srednje strokovne in tehnične šole (med njimi nekatere v sklopu šolskih centrov), dalje 50 dijaških domov in internatov, 4 stavbe za posebne šole ter 12 velikih poslopj za višje in visoke izobraževalne ustanove. Že te številke kažejo, kakšen velikanski napredek smo dosegli v gradnji šolskih stavb v zadnjih dveh desetletjih.

Razstava v Slovenskem šolskem muzeju zasluži zaradi svoje preglednosti, aktualnosti in dokumentarnosti vso pozornost.

Osnovnošolski zakon vseeno sprejeti!

Prosvetno-kulturni zbor bo v kratkem drugič obravnaval zakonski predlog o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli, ki se mu tako obeta »maratonska« pot. Le-tej pa bi se lahko ognili, ko bi o predlogu sklepal najprej matični zbor, torej prosvetno-kulturni, in šele potlej republiški. Tak odtšek je v zadnjih razpravah o tem vedno bolj glasen.

Znano je, kaj se je zgodilo: republiški zbor je zavrnil dva amandmaja prosvetno-kulturnega zbora k zakonskemu predlogu, ki se je znašel zdaj spet »doma«. Stalni odbor PKZ, ki je 25. okto-

bra razpravljaj, kaj storiti sedaj, je sklenil, da bo svoj zbor seznanil s stališči republiškega zbora. Obenem mu bo tudi predlagal, naj zakonski predlog vendarle sprejme v besedilu, za katerega se je že izrekel republiški zbor. Taka odločitev seveda ne bi bila »popuščanje«, pač pa naj bi se PKZ odločil zanjo zato, ker bi bilo treba zakonski predlog, ki dobro ureja celo vrsto drugih stvari, čimprej sprejeti.

Besedo ima, torej prosvetno-kulturni zbor, kajti sporen ostaja 63. člen (ki govori o učni obveznosti učiteljev), manj morda amandma k 88. a členu (prvi odstavek). Kamen spotike pa predstavlja pravzaprav še vrsta drugih vprašanj, zato namerava stalni odbor priporočiti svojemu zboru, naj bi še letos obravnaval problematiko osnovnega šolstva na temelju dovolj strokovne argumentacije in s širšega vidika.

Upajmo, da bo prosvetno-kulturni zbor rekel svoj »da«. Če tega ne bo storil, pa se obeta temu zakonskemu predlogu precej dolg usklajevalni postopek, ki bi se mogel končati celo tako, da bi bila njegova obravnava odložena za pol leta. mak

Ob obletnici oktobrske revolucije

14. oktobra je bila v klubu mladih v Mariboru proslava, posvečena 50. obletnici oktobrske revolucije. Pripravlila jo je dramska sekcija tega kluba, njeni člani pa so se predstavili z deli ruskih pesnikov in pisateljev. Za ta zgodnji termin proslavljanja se je odločilo vodstvo kluba zato, ker so si prav v tem času ogledali delo kluba, njegovo notranjo organizacijo in metode dela z mladino, udeleženci seminarja za vodje klubov, ki ga je organiziral mariborski svet kulturno-prosvetnih organizacij.

Po končanem kulturnem programu je povabilo vodstvo kluba mladostnike v gledališče, kjer so se predstavniki ZM na čajanko, ob kateri so nadaljevali razgovor o pogojih dejavnosti sedanjih klubov.

V počastitev oktobrske revolucije bo klub mladih v Mariboru pripravil še več prireditev in proslav. S katerimi želi kar najbolj svečano praznovati rojstvo prve socialistične države na svetu. Franc Kržan

POJASNILO

Prispevek o mednarodnem simpoziju o individualizaciji in skupinskem delu v osnovni šoli, katerega smo objavili v prejšnji številki, smo morali zaradi pomanjkanja prostora nekoliko skrajšati. Avtorju in bralcem se s tem opravičujemo. Uredništvo PD

Franček Bohanec

Vodiška osnovna šola »Franca Marna« letos dvakrat nagrajena

V šolski kroniki osnovne šole »Franca Marna« v Vodicah nad Ljubljano bo leto 1967 posebej poudarjeno: s kakovostjo šolske prehrane, s katero jim je uspelo zajeti vse učence, (šolsko malico dobiva 320 otrok, kosilo pa 70) je ta šola dosegla prvo mesto na zveznem tekmovanju, ki ga je razpisal glavni odbor RK Jugoslavije, drugo priznanje pa so dobili podmladkarji RK te šole, ki so letošnjega junija sodelovali na mednarodnem tekmovanju v Radkesburgu (Avstrija), kjer so med 18 ekipami srednješolcev in študentov (čepav edini osnovnošolci) zasedli četrto mesto. Priznanji, ki imata poleg vsega drugega nedvomno velik vzgojni pomen, se zaznata v velikem pomembnejši, kot se pričakuje, da sta pridobljeni zgolj iz izredno prizadevnosti učiteljev in učencev. Naj tokrat spregovorimo predvsem o prvem.

Pogled v šolsko kuhinjo in obednico je pravzaprav presenetljiv. Pred ogledom naslovih v mislih članek takole: najboljša prehrana iz najlepše šolske kuhinje. Nato pa ugotovimo, da je to pravzaprav najboljša prehrana iz kuhinje, kakršno najdeš lahko v prenekateri modernejši šoli. V njej je delo celo manj modernizirano kot drugod, opravila pa ga brez strojnih pripomočkov samo dve tovarišici. Učenci obedujejo — ker ni drugih prostorov — kar v sobi, kjer je varstveni oddelek pa še v učilnici za gospodinjstvo, ki je tako v resnici polno izkoriščena.

Zakaj nagrada? Za čistočo in brezhiben red v majhnem prostoru pa presenetljivo kakovost jedilnikov, sestavljenih s strokovnim znanjem učitelje gospodinjstva, diplomantke VGS, Vide Temlinove. Zato, ker velja malica učenčev žep le 40 S-din, pa to ni le čaj ali kava z mlekom in kruhom, ampak pestro sestavljena in takšne kakovosti, da je prestala izpit pred zvezno ocenjevalno komisijo z najvišjo možno oceno. Spremenjeno v denar: šola je za vse to dobila 300 ti-soč S-din nagrade.

Pogosto pravimo, da otroci ne malicajo predvsem zato, ker starši niso dovolj poučeni o pomenu šolske prehrane, da ni nikogar, ki bi poskrbel za tovrstno vzgojo. Kako so z njo uspešni na vodiški šoli? Ze več let so dajali učitelji poseben poudarek prav temu, lahko bi rekli, poučevanju staršev. Roditeljski sestanki niso bili zgolj pogovori o učnem uspehu učencev (mimo-

grede; odkar so otroke kategorizirali in poslali nekatere v posebno šolo, je ta 93 %), temveč so jih obogatila strokovna predavanja priznanih strokovnjakov, in sicer ne le z vzgojnega, temveč tudi z zdravstvenega področja. Ti sestanki, kakor tudi govorilne ure (vsakih štirinajst dni) — premenovali so jih v pedagoške ure — so množično obiskane, saj se jih udeležuje 98 % staršev.

Vzpodbuda učiteljev pa je segla še dlje: vsako leto organizirajo učenci te šole med počitnicami prave delovne akcije — obdelujejo šolski vrt in zberejo

večino zalog za šolsko shrambo (poljske pridelke, sadje, gozdne sadeže), poleg tega pa sodelujejo z Agrokombinatom Ljubljana, ki ima patronat nad šolo. — Vsi pomagajo — nam je dejal ravnatelj šole Stefan Temlin — tudi ljudje z okolice zelo veliko prispevajo, radi in uspešno se vključujejo v dejavnost šole.

Uspeh torej, ki je mogoč le tam, kjer so učitelji in starši tesno povezani in kjer je dovolj dobre volje, da napravijo vse za izboljšanje pogojev šolanja svojih otrok. To pa ne pomeni malo v kraju, kjer je 60 % staršev zaposlenih v industriji, 35 % v

kmetijstvu ter 5 % v obrti, in je torej šola tista, ki poskrbi za vse otroke enako.

Cesa jim v vodiški šoli, zgrajeni 1963. leto, predvsem manjka? Ker prihaja vedno več otrok iz podružničnih šol (Skaručne in Utika) postajajo razredi pretesni, ni tudi dovolj stanovanj za prosvetne delavce, vsi skupaj pa si najbolj žele telovadnico, obljubljene modernim šolam »v drugi etapi«. Takrat, ko bo zgrajena ta, bo šole prosta tista velika učilnica, v kateri sedaj učenci telovadijo, namesto da bi jo uporabili za dnevni prostor oziroma jedilnico.

M. K.

Naš učitelj in idejnost pouka

(Nadaljevanje s 1. strani)

brezbarvno idejno vlogo, ne more pričakovati, da bodo ljudje ločili v njem, kje je resnica in kje iskrnost. In ker morajo tudi učenci učitelja spoštovati in vanj zaupati, je jasno, kako neugodno vpliva na učiteljevo avtoriteto njegova neiskrenost in uradniški odnos do vzgojnega dela. Sleheri učenec mora vedeti, kdo je in kaj želi njegov učitelj. Če učitelj v najugodnejših učnovzgojnih situacijah, ko se mu nudi pomembna prilika, da izvede idejni moment, ne nastopi v lastnem imenu, ne more biti vzgojitelj v duhu današnjih pedagoških smotrov, hkrati pa ne more uživati pristne avtoritete učencev in staršev. Njegova osebnost ne predstavlja v tem primeru le družbenega, temveč tudi pedagoški problem.

Učitelj ne more uspešno uveljaviti učnovzgojnih smotrov, če mu manjka pedagoško-didaktična sposobnost. To je prav tako problematično, kakor v primeru, če ima učitelj le te osnove. Družbena in strokovna razgledanost še ne jamči za kakovost vzgoje in ne za njeno učinkovitost. Vsak učitelj mora namreč načrtno in sistematično idejno vzgajati, sicer je vzgojni smoter le »skromno upanje«. Ob sestavljanju podrobnega učnega načrta mora učitelj

natančno odkriti vse prvine učne snovi, ki nudijo idejno bogastvo pouka. Ko oblikuje metodične enote, pa mora predvideti, v kateri učni situaciji bo lahko najuspešnejši »resničel idejni smoter«. V samji učni praksi pa mora biti psihološki in didaktični tako učinkovit, da ne bo predvideni smoter je »neapnena malta, ki se kmalu odlučuje«. Včasih pomeni en sam trenutek ugodno izrabljene učne situacije več kot tri ure prizadevnega pouka družbene vzgoje.

In zato ne moremo ločiti vzgoje od pouka. Zlasti pa ne v današnji šoli! Kvaliteten pouk je tudi vzgojen, idejno pravilno usmerjen učitelj ter njegova strokovna in pedagoška izobrazba so lahko poročila za kvaliteto pouka. Le takšen pouk je idejen. V primeru, da manjka učitelju le ena izmed opredeljenih kvalitete, ne more biti uspešen vzgojitelj naše generacije. Morda bi še lahko našli več dejavnikov, ki pogojujejo uspešno idejno vzgajanje. Ne nazadnje je treba globoko ciniti potrebo po vsestranski moralni osebnosti našega učitelja. Učenci morajo v svojem vzgojitelju videti osebnost, ki jo odlikuje pravi čut osebnega dostojanstva. Ne more nam biti vseeno, kakšne so splošne moralne vrednote učiteljeve osebnosti in kakšno je njegovo vedenje izven šole.

Nisem nameraval govoriti o vseh subjektivnih pogojih, ki jih mora imeti učiteljeva osebnost pri uspešnem idejnem vzgajanju. Vem, da je treba to vprašanje globlje študijsko obravnavati. Pomembno pa je, da imamo ob tem problemu vedno jasna in enotna stališča. Šele tedaj lahko vrednotimo družbeno idejno vlogo, ki jo ima vsak posamezni učitelj v učnem procesu.

L. Brumec

KONCERT MLADINSKEGA ZBORA SREDNJIH ŠOL Z JESENIC V GORJAH IN NA BLEDU

OBETAJOČ ZAČETEK

Jeseniški mladinci in dijaki vseh srednjih šol so letošnjo glasbeno sezono pričeli dovolj zgodaj. Ustanovili so dovolj močan mešanjski pevski zbor, ki ga sestavlja do 80 mladih pevcev, zbranih iz domala vseh šol druge stopnje na Jesenicah. Ze sama sestava zbora mnogo obeta, posebej je razveseljujo, ker je zbor v dobrih rokah: vodi ga poštvovalni pedagog, dirigent in skladatelj Janko Pribošič.

Ze prvi nastop pevskega zbora mladih z Jesenic je presenetil s svojo uglašenostjo in kvaliteto. Navzlic temu, da se pevci iz leta v leto menjajo: prihajajo novi, zadnji letniki odhajajo, je zborovodja v polnem času in deloma v jeseni uspelo naštudirati dobro tretjino povsem novega sporeda. Čeravno je hrbtenica zbora ostala, se je vključilo letos spet precej novincev, katerim je treba posvetiti posebno skrb, da se navadijo in živijo v naglo sprejemane novih melodij in na tehnično obvladanje zborovskega petja.

Z dobro zasnovanim ter skrbno naštudiranim sporedom so se pevci mladinskega zbora srednjih šol z Jesenic predstavili mladini v Gorjah ter na Bledu minulo soboto. V Gorjah so peli v šolski dvorani osnovne šole, na Bledu pa v festivalni dvorani, kjer je bilo med poslušalci tudi precej odraslih. Spored je obsegal strnjen ter komentiran prikaz zborovske glasbe skozi stoletja od renesanse do današnjih dni. Pevci so izvajali zahtevne skladbe Gallusa, Haydna, Beethovna, Brahmsa, mimo domače narodne in partizanske ter umetne pesmi.

Pevci so predstavili svoj program z velikim znanjem ter posluhom za glasbene finese, obenem pa so do dobra obvladali tudi tehnično zahtevne skladbe. Temu se pridružuje še skrbna izgovorjava in doživljata interpretacija. V resnici tudi s te plati zaslužijo vs pohvalo.

Svojestven je način študija melodij in sploh celotnega sporeda. Za to prirečajo posebne poletne seminarje, ki trajajo po 14 dni ali tudi več. Ta čas uporabijo predvsem za študij sporeda, medtem ko obenem tudi sproti ozivljajo že osvojen program. Le na tak način je bilo mogoče doseči to-

likšno uglašenost in ubranost zbora, hkrati pa tudi organizacijsko enotnost ter znanje.

Koncerta v Gorjah ter na Bledu sodita v sam začetek letošnje ustvarjalne poti tega mladinskega in nadarjenega zbora. Pevci bodo v prihodnje privedli še vrsto koncertov v različnih krajih Gorenjske ter drugod. Ob tem želimo mladim ustvarjalcem in profesorju Janku Pribošiču še veliko uspeha in čimveč nastopov.

Se besedo o mladinskih pevskih zbora.

Prva naj bo ugotovitev, da jih imamo še vse premalo. Predvsem redki so tisti, ki so nastali zunaj organizacije šole, v okviru Svobode ali druge kulturne organizacije ali pa tudi samostojno. Kolikšnega pomena je, če mladino združujemo v ustvarjalno kulturno dejavnost, ni treba posebej poudarjati. Na Gorenjskem je precej dobrih zborov, predvsem pa mladinskih in pionirskih, ki jih organizirajo po šolah. V kulturnih organizacijah zunaj šole pa so mladinski zbori le redki. Najbolj vključen pa je v tamkajšnjo kulturno organizacijo.

Zakaj je teh zborov tako malo, ni težko odgovoriti. Predvsem zato, ker manjka glasbenih pedagogov ali bolje zborovodij. Še šole jih imajo malo, večina od teh pa ni posebej usposobljena za zborovodstvo ali pa so v šolah toliko zaposleni, da ne najdejo časa, da bi prevzeli tudi zbor v kulturni organizaciji. — Kdaj bo dovolj učiteljev glasbe ali zborovod-

dij, je vprašanje! Čeravno študirajo na pedagoški akademiji in na univerzi, se na terenu še vedno občuti močno pomanjkanje tovrstnega strokovnega kadra. S tem problemom se ubadajo tudi kulturne organizacije in občinske zveze Svoboda in nič manj tudi šole.

J. B.

PISMA UREDNIŠTVU

Opozorilo prosvetnim delavcem

V oktobru smo dobili na šolo vpogled delo tov. Evalda Fisarija Kristusov samomor. Broširani knjigi v velikosti 11 x 16 s 111 stranmi je priložena nakaznica za 1600 S-din. Izšla je v samozaložbi, tiskana v Čakovcu. Najbrž je zaradi pornografije in grdih žalitev ni sprejela nobena slovenska založba in čutili je, da jo je tov. Fisar izdal samo zaradi tega, da bi pospravil v žep masne milijone, če bi se mu seveda posrečilo prodati vseh 5000 izvodov.

Ce ima knjiga sploh kakšno literarno vrednost, bodo pisali o njej literarni kritiki. Nas prosvetne delavce nesramno žali na str. 99, kjer piše:

»Največja kazen pa naj pride nad učitelje in druge prosvetne

delavce! Najprej bodo morali s platnicami vred pojediti vse knjige, ki jih še niso prebrali; tako si bodo izdatno potolažili lakoto, ki se kaže v njihovih zahtevah po višjih dohodkih. Dalje: vsi se morajo naučiti šteti do sto in spoznati morajo obecodo; pri tem jih naj s šibo nadzorujejo njihovi učenci! Dalje: kaznujejo naj se s tem, da vse leto poslušajo na magnetofonski trak posneta svoja predavanja; če se jim pri tem ne bo zmešalo, naj jih zadene nadaljnja kazen! Poslednja kazen pa naj bo ta: njihovi najboljši učenci naj jih osem let poučujejo vse, kar so jih naučili oni; če bodo v osmih letih znali ločiti črko A od B, se jih lahko nagradi s tem, da postanejo univerzitetni profesorji, če pa tega ne bodo znali, potem naj se jih pokonča z brcami v zadnjico, s klofutami in s preklinjanjem, nazadnje pa naj jih pokopljejo v skupno jamo. Njihovi učenci pa naj jim v večno slavo in v spomin prihodnjim rodom postavijo spomenik iz njihovih neupravičenih prošanj za višje osebne dohodke, na spomenik pa naj napišejo: »Tu se razkrajajo prazne glave prosvetnih delavcev, ki so svetu napravili ogromno škodo, ko so razširjali lastno neumnost.«

Mislím, da taka brošurica ne sme najti mesta na policah učiteljske knjižnice. 1600 S-din porabimo raje za dobro knjigo.

-rc

80 let učitelja Lojzeta Kolenca

Zagorje poznamo kot začetni kraj zasavskih premogovnih rudnikov. Pesmi prikazujejo revirje kot črno, pušto dolino. Tisti dan, ko sem se namenil v Zagorje, da s tistem roko šolskemu upravitelju Lojzetu Kolencu ob njegovem visokem življenjskem jubileju — ob 80-letnici rojstva — je bil lep sončen dan. V Zagorje sem se pripeljal z vlakom in že v avtobusu sem srečal znanca, ki mi je povhvalil, kako lepo se razvija današnje knapovsko Zagorje. Zadovoljno je poudaril:

»To je precejšnja zasluga našega predsednika občine Dušana Kolencala! Dušan Kolenc je jubilarinov sin in bivši zagorski učitelj. Danes vodi zagorsko občino. Mesto postaja lepše, rastejo nove hiše, ceste asfalirajo. Kolencova hiša stoji sredi mesta, je v bližini stare šole, kjer je učiteljeval jubilar Lojze vse svoje življenje. To je redek primer prosvetnega delavca, da bi služboval vsu službeno dobo na eni sami šoli, kakor jubilar Lojze.

Kljub visokim letom je Lojze še zmeraj mladeniški, poln energije in dejavnosti. Našel sem ga v sadovnjaku nad hišo. Tam ima tudi lep čebelnjak. Vse življenje se peča tudi s kmetijstvom in čebelarstvom.

Lojze Kolenc je po rodu iz hribovke varazne Čemšenik nad Zavrčjo dolino. Doma je s kmetije, vleklo pa ga je v šole. Cim je dokončal učiteljske, je nastopil učiteljsko službo v Zagorju.

Lojze je bil pravi ljudski učitelj in vzgojitelj! Bil je izborni pedagog in predavatelj! Znal je držati pravilno razmerje z učenci in s starši. Vsem je bil prijatelj in svetovalec. Zato je ostal v Zagorju in se je tu vkoreninil.

Lojzeta Kolenca poznamo dolgo vrsto let, ko je med obema vojnoma deloval tudi v takratni napredni učiteljski organizaciji JUU. Dolga leta je bil član odbora okrajnega učiteljskega društva. Lojze Kolenc je kmetijski med najbolj disciplinirani člani in je večkrat tudi predaval o kmetijskih in gospodarskih vprašanjih. Tisti čas je bil agilen pri zagorski hrani in posojilnici.

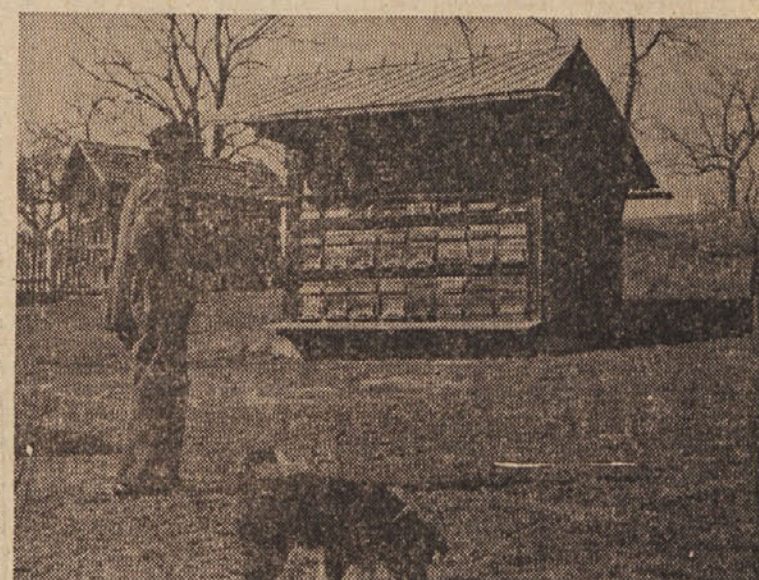
Najbolj navdušen pa je bil kot sadjar, vrtnar in čebelar. Bil je med ustanovitelji zagorskega čebelarkega

društva. Danes slavi podružnica petdesetletnico in ustanovitelj Lojze je ves čas predsednik čebelarkega društva. Ze takrat smo ugotovili žalostno dejstvo, — je pripovedoval Lojze, — da gre na tone sladke mane in medu v izgubo, ker je v zagorski dolini premalo čebelarjev. Sadjarje smo vajili v čebelarstvo podružnico in naše število je naraščalo. Dosegli smo število 50 članov. Večina naših sedanjih članov je mlaih kmetov in rudarjev, nekaj pa tudi nameščencev. Na panj pridobimo običajno okrog 20 do 25 kg medu, se je povhvalil prvi čebelarški starosta Lojze Kolenc. Očividno ga sadojnjak in čebelice pomlajujejo.

Jubilant naj veljajo naše iskrene

ne čestitke od vseh njegovih nekdanjih stanovskih tovaršev litjskega okraja.

JOZE ZUPANCIC

Idila ob čebelnjaku: sadovnjak s čebelnjakom je bil nekakšen simboličen in sestavni del življenja in dela starejše generacije našega učiteljstva. (Na sliki: osemdesetletnik Lojze Kolenc v svojem sadovnjaku)

Mila Pahor

14. septembra smo se v Kanalu zadnjič poslovili od tovarišice Mile Pahorjeve, učiteljice v pokouju. Mila Pahorjeva je maturirala na učiteljski v Tolminu, nato pa po učevala dve leti na Cerkljanskem. Kot mnogi učitelji s Primorskega je kmalu zatem začela iskati službo v stari Jugoslaviji. Službovala je v Beltrichu, Gornji Radgoni in Gornjem Gradu, dokler je niso med vojno pregnali okupatorji v Bosno in Hercegovino.

Po osvoboditvi je postala upravniča dijaškega doma v Postojni, nato pa je do upokojitve 1. 1960 poučevala v osnovni šoli v Kanalu ob Soči. Vsi, ki smo poznali tovarišico Pa-

Vera Sever

Osnovna šola Sentjernei in vsa njena okolica je žalovala ob smrti vzorne učiteljice Vere Severjeve, ki je vrsto let izobraževala in vzgajala mlade rodove tega kraja.

Malokdo izmed nas, ki smo se zbrali ob njenem grobu, se spominja 1. 1918, ko se je kot mlada, življena polna diplomantka vrnila v svoj rodni kraj Sentjernei. Vrnila in njego-vm ljudem je ostala zvesta vse življenje, saj je delala zanj aktivno polnih 45 let.

V letih fašistične okupacije se je Vera Severjeva že 1. 1941 povezala z OF, zaradi česar so jo okupatorji pristihi tudi pregnali iz Sentjernei, po vojni pa se je zopet vrnila v ta kraj. Poučevala je v osnovni šoli, poleg tega pa je sprejela tudi vodstvo šentjernejske vajenske šole. Dolgo vrsto let je vodila sindikalno organizacijo na šoli in s svojimi idejami navduševala in vzpodbujala mlajše sodelavce. Svoje udeležbe ni odrekla mladane nobeni družbeni in politični organizaciji: bila je tajnica AFZ, dolgoletna predsednica sindikata, članica ZK in zveze borcev.

Za svoje nesebično delo je bila odlikovana s tremi visokimi odlikovanji, ljudem iz Sentjernei pa bo ostala njihova prva učiteljica v spominu kot nepozaben vzor.

F. A.

TEHNIŠKA SOLA ZA KEMIJSKO STROKO V RUSAH

ponovno razpisuje prosto delovno mesto

upravnika doma TKŠ — Ruše

Pogoj PRU in 10 let pedagoške prakse. Nastop službe takoj.

Izdajanje učbenikov v ZDA

Izdajanje učbenikov v ZDA je zelo odgovorna stvar. Vsega je 75 založb, ki izdajajo učbenike, in nobena vnaprej ne ve, če se bo njen učbenik plasiral. Založbe jih namreč dajo na trg po svoji lastni presoji, tj. oceni obstoječih potreb, in šole izbirajo med produkti različnih založb. Šole učbenike tudi odkupijo, tako da učenci dobijo svoje učbenike od šole. Organi federacije ali posameznih držav ali tudi večjih mest v skladu s svojimi nazori sestavijo izbor nekaj učbenikov od vseh tistih, ki so na trgu, med katerimi potem šole izbirajo. Je pa tudi tendenca, da šole popolnoma neodvisno izbirajo med vsemi učbeniki, ki se pojavijo na trgu, ali pa to prepustijo celo samemu učitelju.

Založba tako torej vnaprej ne ve, ali bo prodala svoj učbenik, zato je zelo važno, da predstavlja svoj potencialni trg in ugotovi njegove potrebe — le konkurenca med založniki izloči dobro knjigo. Če založnik založi slabo knjigo, knjigo, ki je v šolah ne morejo uporabljati, ga to lahko precej stane. Založništvo je gospodarska dejavnost in založba, če sploh hoče obstajati, mora pametno gospodariti (tj. izdajati dobre knjige), ker delničarji na koncu leta pričakujejo normalni profit. In s finančne strani izdajanje učbenikov ni navadna stvar. Da je knjiga ekonomska, mora imeti naklado vsaj 25.000 izvodov, in prvi izdaji. Še preden pa bo natiskan en izvod, bo založnik porabil ogromno vsoto denarja in ogromno časa. Od podpisa pogodbe s avtorjem do izročitve rokopisa lahko mine od dveh do enajst let (slednje je za učbenike zgodovine). Dve in pol leti do petih let pa mine, da je potem učbenik natiskan. Navadno srednješolski učbeniki zahtevajo investicijo od najmanj 50 tisoč dolarjev, osnovnošolski učbeniki, ki so v seriji od šestih ali sedmih knjig, pa zahtevajo

investicijo od dvesto, tristo ali celo sedemsto tisoč dolarjev.

Tako je jasno, kako odgovorna stvar je izdati učbenik. Založnik je zato stalno v stiku s šolskimi krogi, spremlja učne načrte in spremembe v njih, poleg tega je pa v ZDA še okoli 1100 terenskih raziskovalcev, ki hodijo po šolah in raziskujejo probleme, uvajajo nove knjige, poslušajo kritiko in iščejo nasveta učiteljev. Na podlagi vseh teh podatkov in anticipiranj vseh tokov in na podlagi odkritij na različnih področjih, se založnik odloči, kakšno knjigo bo izdal. Odloči se založnik — kajti danes avtorji več ne prinašajo svojih učbenikov (rokopisov) v založbe.

Učbenik je danes kolektivno delo. Pri njem sodeluje cela vrsta sodelavcev s strani založbe in najodgovornejšo vlogo pri tem imajo uredniki. Založnik mora potem, ko je odkril potrebo po novem učbeniku, tudi odkrito odgovoriti na vprašanje, če je kompetenten, da izda učbenik s tega področja — zato se založbe specializirajo. Uredniki poiščejo avtorja knjige, človeka, za katerega vedo, da je kompetenten za tisto področje. Uredniki skupaj z avtorjem (ali avtorji) planirajo učbenik — določijo namen, ki naj bi ga učbenik dosegel. Avtor seveda piše, toda urednik mora stalno spremljati delo, dajati sugestije, itd. Ko je to delo končano, je naloga urednika, da izboljša rokopis. To pomeni, da ga mora vestno obdelati kot bodočo material za pouk. Rokopis mora prebrati s stališča učitelja in učenca. Podobno mora prebrati tudi vse konkurenčne učbenike in potem predlagati avtorju spremembe, ali pa jih tudi sam vnesti. Eventualno založba preizkusi učbenik v šolah, da vidi, kako učenci reagirajo nanj. Tako končan rokopis dobijo v roke različni strokovnjaki, ki določijo format knjige, različne tiske, ki

bodo uporabljeni, in pa umetniki, ki jo opremijo z mapami, ilustracijami in drugim. V dobrih učbenikih ta ilustrirani del ni le nameček tekstu, ampak mora biti njegov sestavni del. Hkrati s tem izbere založnik tudi tiskarhajo. Včasih jih izbere tudi več, tako da različne tiskarne opravijo zaporedne operacije pri izdelavi knjige.

Toda stvar ni končana s tem, da je knjiga natiskana. Založnik mora seznaniti šole s knjigo, prirediti tiskovne konference in organizirati profesionalce, ki bodo plasirali knjigo. V svojem trgovskem oddelku imajo založbe tudi ljudi, ki so delali v šolstvu. Ker šole same izbirajo knjige (in jih potem tudi naročajo), je važno poslati nekaj brezplačnih primerkov za preizkus, in ko šole že naročijo knjigo, je treba pomagati učiteljem, zlasti v nižjih letnikih, da se vpeljejo pri uporabi novega učnega sredstva — in, za potrebe založbe, je treba tudi analizirati uspeh tega učbenika kot učnega sredstva.

Samozadovoljstvo v založništvu se ne izplača — založnik se mora takoj potem lotiti še enega, novega in boljšega učbenika, ki bo ustrezal spreminjajočim se potrebam in ki bo — kot se danes vse pogosteje dogaja — zgrajen na novih principih, na hkratni uporabi filmov s knjigo itd.

Napisano na osnovi:
Bases for the Selection and Publication of School Texts — Lee C. Deighton — American Textbook Publishers Institute;
The Publishing Process — Wallace S. Murray;
Excerpts from Speeches — J. McCaffrey Executive Director American Textbook Publishers Institute.

JOŽE VILFAN

POMENENK O PROGRAMIRANEM UČENJU

V želji, da bi jugoslovanske pedagogice podrobneje seznanili s principi programiranega učenja, je jugoslovanski zavod za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj oskrbel prevod knjige »A GUIDE TO PROGRAMMED INSTRUCTION« (Uvod u programirano nastavo) ameriških avtorjev Jeroma P. Lysaughta in Clarence M. Williamsa. Ker so izvajanja omenjenih piscev zelo zanimiva, ne bo odveč, če vsaj bežno osvetlimo bistvo programiranega učenja; prostor nam žal ne dovoljuje, da bi se spuščali v podrobnosti.

Dr. Nikola Rot navaja v svoji »Opšti psihologiji za učiteljsko šolo i pedagoško akademiju« (Beograd, 1966), da ima tradicionalni šolski pouk dve pomanjkljivosti, tj. da sprejemajo učenci učiteljevo razlago, kakor tudi informacije iz učbenikov, pretežno pasivno (dasi je aktivno učenje mnogo uspešnejše) in da učenci vsakokrat, ko se nehajo učiti, niso takoj seznanjeni z rezultati svojega učenja (čeprav so poskusi pokazali, kako močna spodbuda je za učence takojšnje poznavanje rezultatov lastnega učenja). Zato so psihologi začeli iskati nove oblike učenja. Ena od teh oblik je programirano učenje, ki pomeni nov način poučevanja in učenja.

Bistvo programiranega učenja, ki ima za seboj dolgo razvojno pot, je v tem, da je učna snov podana v obliki kar najbolj smotrnega zaporedja kratkih vprašanj in odgovorov v skladu z znanim učnim načelom sistematičnosti in postopnosti. Poleg skrbno obdelane in za učenje pripravljene učne snovi je določen tudi način učenja. Učenec se uči tako,

da rešuje nalogo za nalogo, pri čemer mora odgovoriti na vsako postavljeno vprašanje, dokler ne obvlada celotne snovi. Učenje je individualno, kar pomeni, da je vsebinsko in časovno prilagojeno ravni učenčevega znanja in njegovim sposobnostim. Ker učenec s pomočjo povratne informacije lahko nenehno spremlja uspešnost svojih prizadevanj, je pomemben dejavnik tudi dokajšnja mera motivacije. Zato se učenec več nauči in hitreje napreduje.

Poznamo programirano učenje s pomočjo knjig in s pomočjo učnih strojev. Prvi stroj za programirano učenje je izdelal leta 1926 ameriški psiholog S. L. Pressey, vendar njegova pionirska prizadevanja niso bila upoštevana. Svojo uporabnost so učni stroji pokazali šele v času druge svetovne vojne, še bolj pa v letih po njej. Naraščajoča množica učenčev, pomanjkanje učiteljev, pospešen napredek tehnike (zlasti še elektronike) pa tudi pomemben razvoj pedagoške in psihološke znanosti, so močno pripomogli k nadaljnjemu izpopolnjevanju učnih strojev ter programiranega učenja, pri čemer imata največji zaslug ameriška psihologa B. F. Skinner in N. A. Crowder. Danes poznamo že vrsto raznih oblik programiranega učenja od učenja s pomočjo ustreznih učbenikov in učenja s pomočjo zapletenih elektronskih naprav z vgrajenim spominskim sistemom in analizatorjem učenčevih odgovorov.

Tudi načinov programiranja učne snovi je več: od najpreprostejših do najbolj razveljanih. Popolne prednosti nima nobeden. Za programiranje so zelo primerni materinščina in tuji jeziki, pri-

rodne vede in matematika; učna snov iz književnosti in umetnosti pa za programiranje ni najbolj primerna.

Izdelava dobrega programa je zelo zahtevno opravilo: potrebno je sodelovanje strokovnjaka za predmet, iz katerega se učna snov programira, psihologa in drugih. Vrednost programa presojamo po količini in kvaliteti znanja, ki si ga je osvojil učenec, učeč se po tem sistemu. Na splošno so rezultati dokaj ugodni. Šolska uspešnost učenčev se po navedbah strokovnjakov dvigne povprečno od 30 do 70 odstotkov, pri nekaterih učencih celo več.

Nekaj skrajnežev je že napovedovalo, da v bližnji bodočnosti učitelj sploh ne bo več potreben, ker se bodo učenci učili je po metodi programiranega učenja s pomočjo strojev. Večina strokovnjakov pa vendarle meni, da je programirano učenje lahko le uspešen suplement k običajnemu rednemu pouku predvsem za dopolnitev, obogatitev, ponavljanje in utrjevanje že predelane učne snovi, za dodatno zaposlovanje najbolj nadarjenih učenčev itd. Poleg tega bi bila taka tehnična oprema šol (vsak učenec bi moral sedeti pri svojem stroju) dokaj draga in za mnoge neizvedljiva.

Za sedaj je programiranje in izvajanje programiranega učenja, kljub doseženim uspehom, še v eksperimentalni fazi. In še nekaj: čeprav še tako popoln, učni stroj verjetno le ne bi mogel v celoti prevzeti vloge živega učitelja, saj mora šola razvijati celotno učenčovo osebnost, ne pa zgolj bogatiti njegovo znanje.

VIATOR

»V šoli imaš same jasne, Gordane...«

V šoli je živahno. Tako kot vsako leto ob pričetku pouka. Tisti, ki so letos prvič prišli v šolo, so nestrpni. Radovedno opazujejo učiteljice, ki hodijo mimo njih. Le katera bo njihova? Bo visoka in lepa? Bo mlada in prijazna? Bo taka, kot je mamica?

Potem so tovarišice stopile k njim. Se zadnji pogled je običajen na mami ali očku in otrok, ki je tega dne postal učenec, je za svojo učiteljico stopil v razred.

Ko so sedeli po razredih, so se počutili neprijetno, prav nič ni bilo tako kot doma, in marsikoga je zamikalo, da bi vstal in

se vrnil domov k svojim igračam. Pozvonilo je in plaho so se ozirli v svojo tovarišico ter napeto čakali, kaj bo dejala. Takrat pa so se bučno odprla vrata in v razred je stopila vsa razburjena mlada učiteljica. Stopila je k svoji kolegici in se začela pogovarjati. Glasno, preglasno. Trčila je: »Tebi je lahko. V razredu imaš same jasne, Gordane, Vesne, Aleše... Vsi so hodili v vrtec. In moj!«

Otroci morda vsega niso razumeli. Niso vedeli, da tovarišica misli, da so tisti otroci z bolj imenitnimi imeni bolj imenitni staršev in morda bolj razgledani.

Razred bo tako dober, boljši, ne da se bo treba učiteljici posebno truditi.

In vendar so prišli otroci v šolo zato, da bi se mnogo naučili in da bi jih imela tovarišica učiteljica rada. Tako kot mamica. Vse otroke. Tudi Tončke, Marije, Janeze, Lojzke in druge.

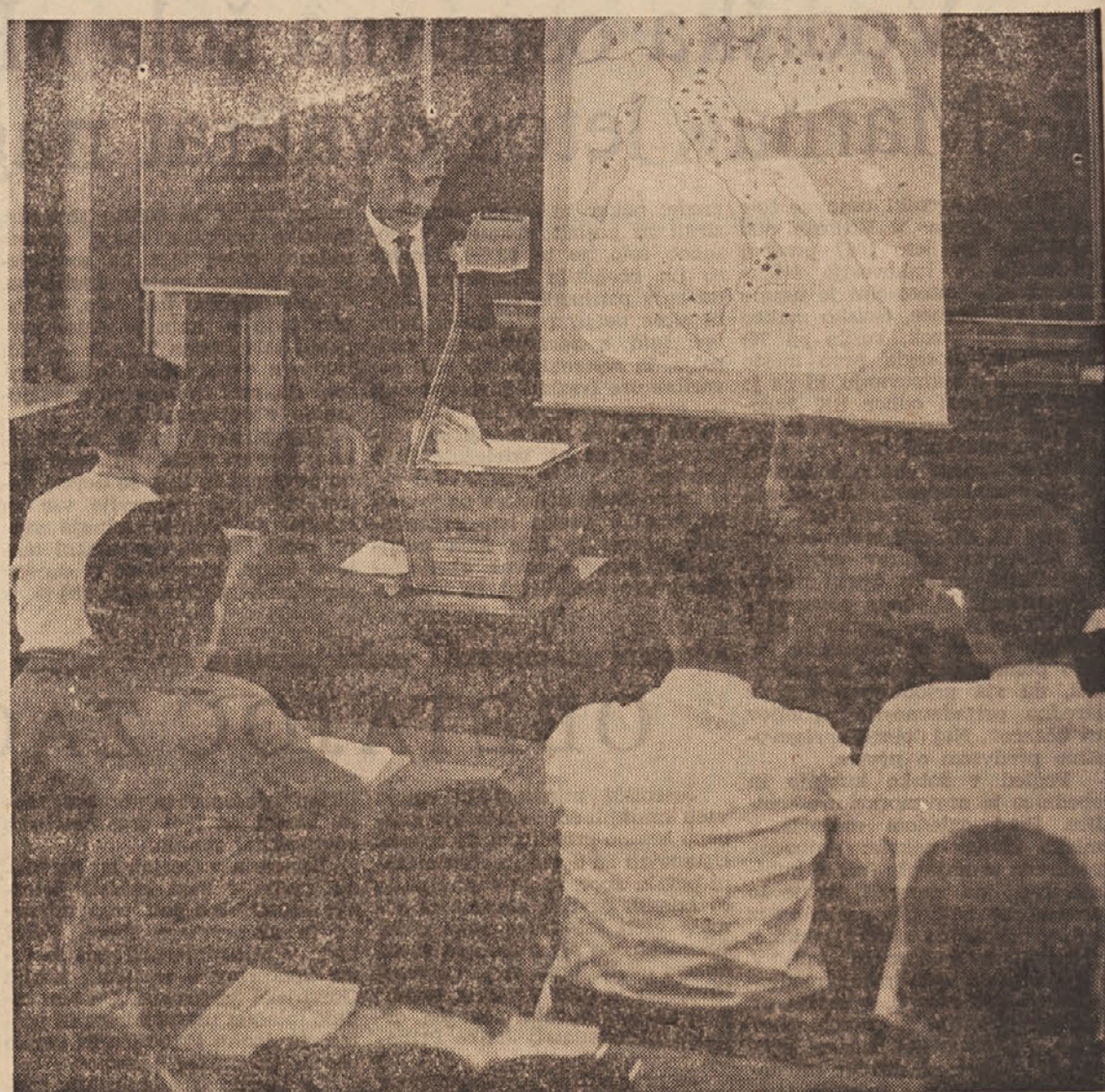
Učiteljice bi si rade izbrale otroke. Nikoli pa ne pomislijo, da bi morda želeli tudi otroci drugačno tovarišico.

Vsi otroci bi radi od svoje učiteljice enak delež pozornosti in ljubezni, pa ga mnogi ne dobijo. Biti pravičen je mnogim učiteljicam pretežko.

MILOŠ DJUKIC

Iz Samopomoči

14. številki Prosvetnega delavca z dne 20. 9. letos je bilo obvestilo »Iz uprave Samopomoči« objavljeno, da je prevzel poverništvo US za mariborski okoliš tov. Avgust Resman. Zaradi tiskovne pomoči popravljamo priimek našega poverjenika, ki se pravilno glasi: Agost ROZMAN, šol upr. v Mariboru, Gospodstvska 33/I.

Pisalni projektor — »Overhead projektor« (retroprojektor, grafoskop)

Pisalni projektor — »Overhead projektor« (retroprojektor, grafoskop)

To je najnovejši projekcijski aparat za ponazarjanje pri dnevni svetlobi:

- izdelan predvsem za šole,
- kombinacija table, diaprojektorja in listne table,
- uporaben za različne načine ponazarjanja za vse učne predmete,
- razbremeni učitelja glede priprave in mu pomaga pri ponazarjanju učne snovi.

Odlike in posebnosti projektorja so:

- učitelj je pred učenci, ki pa imajo tudi med ponazarjanjem pred očmi;
- istočasno lahko ponazarja povečane slike na beli steni ali na platnu;
- učilnice ni potrebno zatemniti;
- polaga med razlago izdelane transparentne liste (predloge) na osvetljen okvir aparata;
- more predloge sproti opisovati, z barvnimi označevati, opremljati s posebnimi oznakami in tudi s palico kazati detajle;
- pri risanju ali geometriji si lahko pomaga učitelj tudi z ravnilom, kotomerom, trikotnikom ali šestilom ter tako dosega večjo nazornost in tudi točnost;

- lahko se dobijo že izdelane učne predloge, da jih učitelj ni treba posebej risati oziroma pripravljati. Obstajajo iz osnovnega lista v okviru, v katerega se polagajo po vrsti enako veliki drugi grafični listi, lahko tudi z barvnimi slikami; tako se grafično prikazana učna snov lahko dopolnjuje. Z mikro krpico se učiteljeve dodatne oznake lahko takoj zbrisajo. Učitelj namreč lahko zraven piše, riše, označuje, podčrta ali poudarja z barvnimi svinčniki posamezne detajle;

- z aparatom se lahko izdelujejo tudi kopije za učence, mora pa za to imeti še dodatni kopirni aparat, kar kršnega lahko porabimo še za razmnoževanje skript, formularjev ipd.; učitelj namreč lahko z retroprojektorjem doseže učitelja na lahek način večjo pozornost svojega učnega postopka ter vzbuja tako večjo pozornost in koncentracijo. Izgine še čisto nerazumljivi abstraktnosti ter prihrani veliko časa z razlagami. Transparentne predloge so namreč jasne in z njimi dosežemo nazornost poučevanja, ustrezno dojemljivost povprečnega učenca, zraven pa večjo učinkovitost našega poučevanja;
- pisalni projektor ima tudi projekcijsko mizico na vozčku. Nanjo se projektor postavlja, da se nič ne trese, mora pa se tudi premikati po volji. Mizica ima dodatni predal in polico za predloge, slike, knjige, pisalni in risalni pribor, ki se pri projekciji rabijo.

Opomba: Prospekt za »pisalne projektorje« pošlje »Lehrmittelverlag Wilhelm Hagemann« iz Düsseldorfa ali pa že tudi njihov posrednik DIDAKTA iz Ljubljane, Linhartova ul. 4.

Program televizije v šoli

Mnogo učenec in pedagogov si želi, da bi ponovno videli naše že izvedene oddaje, ki so jim bile posebej všeč. Do konca tega leta smo torej uvrstili v program šolske televizije oddaje, ki ste jih morda že videli (ponovitve 20.11.). Vsebine teh oddaj so objavljene v lanskem Prosvetnem delavcu, pa tudi v prilogi DELO RTV JH. Najdete za vsako oddajo, najpomembnejše ob četrtkovni strani. Čas emisij je še vedno dvakrat tedensko: ponedeljek ob 11.40 in ponovitev oddaje v četrtek ob 16.10.

16. 10. Otrokova pot v šolo (ponovitev 19. 10.)

23. 10. Brez rumene majice (ponovitev 26. 10.)

30. 10. Drža človeškega telesa (ponovitev 2. 11.)

6. 11. Lenota in zdravje mojih zob (ponovitev 9. 11.)

13. 11. Življenje osvaja zemljo (ponovitev 16. 11.)

20. 11. Postoj, kdor mimo greš! (ponovitev 23. 11.)

27. 11. Najstarejši življenje na naših tleh (ponovitev 30. 11.)

4. 12. Paikov album (ponovitev 7. 12.)

11. 12. Polarna področja Antarkide (ponovitev 14. 12.)

18. 12. Kulturni spomeniki (ponovitev 21. 12.)

25. 12. Za reber po (ne)uspešnosti (ponovitev 28. 12.)

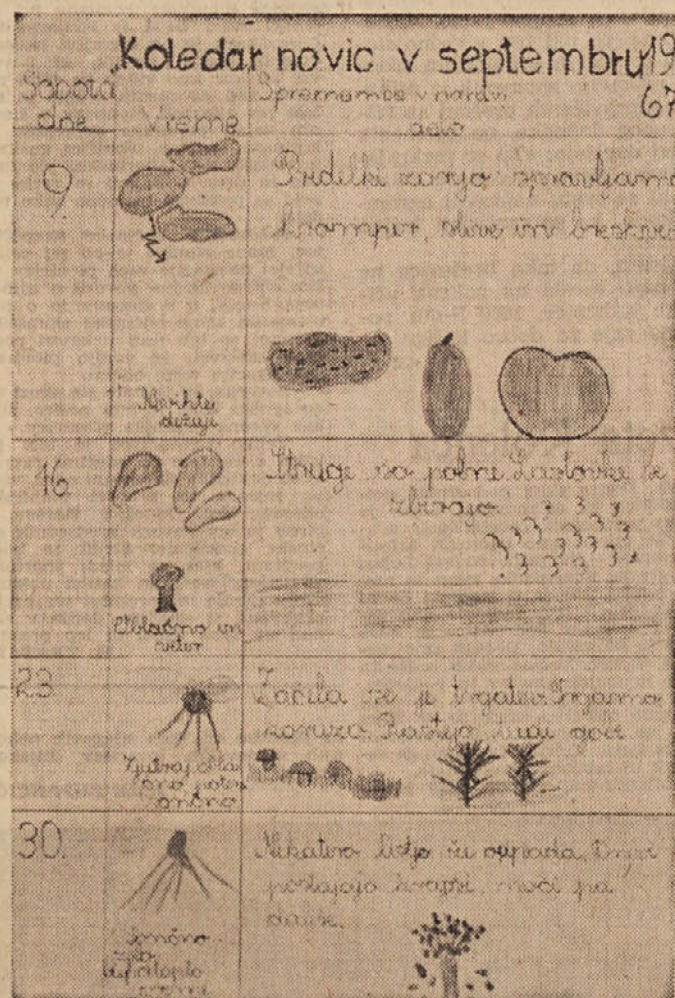
JOŽA ZAGORC

MLADINSKA KNJIGA

Cicibanova vzpodbuda je doživela dober odziv po vsej Sloveniji

Na Cicibanov razpis v Koledarju novic za september smo dobili mnogo prispevkov iz drugih in tretjih razredov osnovnih šol. Prispevki so nas tako razveselili, da enega izmed njih objavljamo.

Bralcem revije Ciciban smo obljubili pet nagrad za najboljše koledarje novic v septembru. Uredništvo revije nagraduje:

Miro Krašovec, osn. šola Šent Vid pri Stični, Ivana Henigmana, osn. šola Dolenja vas pri Ribnici, 3. r., Vladko Kržišnik, 3. r. osn. šole Unec, p. Rakek, Herma Petrovič, 2. r. osn. šole Spodnja Idrija in Irena Polovič iz osn. šole Dobrova pri Ljubljani.

Največ prispevkov smo prejeli iz 3. razreda osnovne šole Dobrova pri Ljubljani.

Opazujte naravo in življenje v njej tudi v vaših razredih! Učence pa vzpodbudite, naj pošiljajo uredništvu Cicibana svoje Koledarje novic!

Obenem obveščamo poverjenike revije Ciciban in razrednih prvih treh razredov, da znaša letna naročnina 11,00 novih dinarjev zato, ker bo med majsko in junijsko številko izšla posebna — enajsta številka Cicibana, v kateri bodo samo prispevki mladih bralcev.

Razpisna komisija

OSNOVNE ŠOLE DOUVOVLJE
ponovno razpisuje delovno mesto

— učitelja za slovenščino in srbohrvaščino, PRU ali P

(za določen čas do 30. 6. 1968)

Zagotovljena je samska soba. Rok za prijavo je 14 dni po objavi.

OSNOVNA ŠOLA

RIMSKE TOPLICE

razpisuje delovni mesti

— učitelja za tehnični pouk in fiziko ali telesno vzgojo in likovni pouk, PRU

nastop službe takoj (za nedoločen čas)

— učitelja za razredni pouk (za določen čas)

**SINDIKAT DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI
JUGOSLAVIJE**

Republiški odbor za Slovenijo — Ljubljana, Dalmatinova /

PROGRAM DELA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE IN NJIHOVIH ORGANOV ZA ČAS 1967-68

I.

Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije sprejema program dejavnosti kot delovni dogovor za politično akcijo v obdobju 1967/68. Z njim želi uresničevati skladno s statutom in splošno družbeno-politično usmeritvijo smotre resolucije občnega zbora. Pri tem izhaja iz neoporednih in splošnih interesov članstva in upošteva zlasti:

- ocene in predloge članov o aktivnosti svoje organizacije (mnenjska raziskava med delavci družbenih dejavnosti);

- iniciativo in predloge sindikalnih organov (programske razprave republiških in občinskih vodstev) in

- ugotovitve preučevanj dosedanje vsebine, organizacije in metod sindikalnega dela (raziskave o aktivnosti sindikalnih podružnic, občinskih in republiških organov).

Te sugestije in ugotovitve so podlaga za postopno ureničevanje teh smotrov:

1. Zaradi večje učinkovitosti je treba zgrajevati enotnost sindikalne akcije od republiških organov do sindikalnih podružnic na demokratičnih osnovah; pri tem je nujno treba

razvijati recipročnost vplivov v vseh smereh tako pri programiranju kot pri uresničevanju programskih nalog.

2. S poenotenjem sindikalne akcije je treba zmanjševati razkorak med sprejetimi splošnimi stališči o samoupravljanju in delitvi po uspehih dela ter uveljavljanjem teh stališč v praksi. To seveda zahteva ustvarjalnost in aktiven odnos do posameznih vprašanj, poleg tega pa tudi ustaljenost in vztrajnost akcije.

3. Tako zasnovana poenotena sindikalna akcija lahko da dobre rezultate le, če se s programom določi nekaj ključnih nalog, katerih uresničitev terja usklajeno akcijo in v tem okviru ustrezno mesto vsakega organa v celotni organizaciji, njegov zornik kot obravnave in akcij. Vse to povsem razumljivo terja preciznost v delu, samostojnost in odgovornost slehernega organa na vseh nivojih sindikalne organizacije.

4. Demokratični dogovor o enotnosti akcije mora dopuščati demokratično kontrolo uresničevanja sklepov, obenem pa nam v vseh organih sproščati iniciativo in dajati možnosti za prilagajanje akcije razmeram, hkrati pa možnost za obravnavanje vseh drugih problemov, ki so pereči, a niso neposredno zvezani z enotnostjo akcije.

5. Demokratičnost enotne akcije zahteva povsem nove kvalitete v metodah dela, v medsebojnem komuniciranju, informiranju in usposabljanju za sindikalno aktivnost, pri čemer moramo odločno presekati z dosedanja prakso in pogumno uvajati sodobne oblike političnega dela.

6. Uresničevanje enotnosti nastopa zahteva čvrsto in popolno organizacijsko strukturo naše organizacije, zlasti še, če želimo vse bolj razvijati dejavnost v sindikalnih podružnicah, kjer se neposredni interesi našega človeka kažejo najbolj otipljivo.

7. Pripravljenost večine našega članstva, da se vključi v neposredno aktivnost, bomo lahko uresničevali le, če bomo s smotno kadrovsko politiko izboljšali strukturo našega vodstvenega kadra. Kvaliteta vodstvenih kadrov, katere osnovni element je naprednost sindikalne akcije v spremljanju in razvijanju samoupravnih odnosov, mora postati odločujoča. V tem okviru je treba delovati tako, da se bo okrepil tudi družbeno-politični status sindikalnih delavcev.

8. Za uspešno delovanje Sindikata delavcev družbenih dejavnosti je posebnega pomena povezovanje republiškega odbora z republiškim svetom Zveze sindikatov za Slovenijo,

s centralnim odborom Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije, z republiškimi vodstvi drugih družbenih organizacij, s strokovnimi društvi in s predstavniškimi ter drugimi državnimi organi. Pri tem moramo razviti tak način sodelovanja, da bodo pobude in stališča našega sindikata pravočasno posredovane na pravo mesto in da bo upoštevanje teh pobud in stališč zagotovljeno v kar največji meri.

Program, ki ga sprejemamo, je demokratični dogovor usmerjene akcije, ki nalaga obveznosti vsem organom republiškega odbora, obenem pa je skupno z resolucijo občnega zbora podlaga za aktivnost članstva oziroma vodstev občinskih odborov in sindikalnih podružnic.

Spričo dinamičnosti političnega življenja bo treba program uresničevati smiselno; to pa bo zahtevalo prilagajanje programskih nalog in vključevanje v program tudi drugih nujnih tekočih političnih vprašanj.

II.

V okviru izhodišč, ki so navedena v prvem delu tega programa, bodo republiški odbor, predsedstvo republiškega odbora, pododbori in komisije opravili v obdobju 1967/68 zlasti te naloge:

1. »Družbeni dogovor« o osnovah in merilih za vrednotenje dela zdravstvene službe, šolstva, kulturne dejavnosti, državne uprave in pravosodja

V podružnicah in v občinskih vodstvih sindikalnih organizacij ter v organih upravljanja se vse odločneje postavljajo zahteve po »družbenem dogovoru«, ki naj bi določil osnove in merila za formiranje dohodka (materialni stroški, skladi, osebni dohodki po profilih itd.) in metode za sklepanje takega dogovora. Pri tem gre za dogovor o kriterijih za vrednotenje dela posameznih dejavnosti (zdravstvo, šolstvo, kultura, državna uprava in pravosodje), to je za vrednotenje programa in rezultatov dela. Namen tega je, da bi ustavna in zakonska določila o dohodku in delitvi začeli dosledneje uveljavljati in da bi pri tem dosegli večjo stabilnost v odnosih družba — dejavnosti. To bi vplivalo na programsko usmerjenost in na racionalnost v porabi družbenih sredstev, pripomoglo pa tudi k učinkovitejšemu družbenemu usmerjanju dohodka in delitve po rezultatih dela ter k večji disciplini vseh prizadetih dejavnikov.

Republiški odbor bo na plenarni seji, ki bo konec novembra 1967, sprejel stališča o tem, katere osnove, merila in druge elemente naj vsebuje dogovor za posamezna področja dejavnosti, kdo naj ga sklene in kaj je treba storiti, da bi bili dogovori čimprej sklenjeni in uresničeni.

Gradivo za razpravo na plenumu bo pripravila posebna strokovna skupina v sodelovanju s pododbori in predsedstvom republiškega odbora.

Analizirati je treba tudi problematiko določanja plačil za bančne in zavarovalne storitve in o tem zavzeti stališče na seji predsedstva republiškega odbora.

2. Samoupravljanje v družbenih službah

Samoupravljanje v družbenih službah in v delovnih skupnostih državnih organov se v praksi srečuje s številnimi problemi, ki so alj vsebinske alj pa organizacijske in kadrovske narave. To so npr.: odnosi med organi družbenega samoupravljanja na različnih nivojih (delovne organizacije, izobraževalne skupnosti, upravni odbori skladov itd.), odnosi med občani in med organi upravljanja, odnosi med organi samoupravljanja v delovni organizaciji, odnosi med sindikalno organizacijo in organi upravljanja, vsebina, oblike in metode dela teh organov, samoupravljanje v delovnih enotah, vloga predstavnikov javnosti, reelekcija vodilnih delavcev, slabosti v interni zakonodaji, vloga upravnih in drugih strokovnih institucij (pomoč, nadzor itd.).

Republiški odbor bo na plenarni seji februarja 1968, na podlagi raziskave, ki jo bo pripravila posebna strokovna skupina v sodelovanju s pododbori in predsedstvom, o teh problemih razpravljaj in sprejel napotke za nadaljnjo akcijo. To gradivo bo obenem prispevek našega sindikata za plenarno sejo republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo, ki bo posvečena samoupravljanju v družbenih službah.

3. Zaščitna vloga sindikata

V razmerah, ko samoupravljanje v mnogih delovnih skupnostih še ni razvito tako, da bi bile v celoti zavarovane vse pravice delavcev (kakor jih glede delovnih razmerij, samoupravljanja, dohodka itd. določajo ustava, zakoni in interni predpisi), je zaščitna vloga sindikata še zelo pomembna. Na to posebej opozarjajo člani našega sindikata tudi v mnenjski anketi. Zato je nujno treba ugotoviti vrste in oblike deformacij, ki prizadevajo delovne ljudi v zdrav-

stvu, šolstvu, kulturi, državni upravi, pravosodju, bankah in zavarovalnicah in se dogovoriti o organizirani akciji vseh sindikalnih vodstev ter podružnic za sprotno in učinkovito reagiranje. Predvsem gre za prizadevanja v dveh smereh: za izpopolnjevanje oziroma uveljavljanje samoupravnega sistema do take stopnje, da bi le-ta s svojim funkcioniranjem že sam po sebi jamčil uresničevanje pravic delavcev, in za hitro pomoč in zaščito članov v konfliktnih situacijah, kadar gre za ogrožanje posameznika s kršitvami zakonskih in samoupravnih norm. Pri vsem tem pa je treba upoštevati tudi, da je izhodiščna pozicija v borbi za kvaliteto dela družbenih dejavnosti in za racionalno ter učinkovito poslovanje.

Republiški odbor bo na plenarni seji v začetku junija 1968 razpravljali in sklepal o potrebnih ukrepih na tem področju. Gradivo bo pripravila strokovna skupina (na podlagi že zbrane dokumentacije, ki bo po potrebi dopolnjena), o tem pa bodo razpravljali tudi pododbori in predsedstvo republiškega odbora.

4. Organizacija in metode dela sindikalnih vodstev in podružnic

Obilica pomembnih in vse bolj zahtevnih nalog, ki jih imajo sindikalna vodstva, zlasti pa podružnice pri uresničevanju družbenih interesov in interesov članov, narekuje potrebo po učinkoviti organizaciji in sodobnih metodah dela. Zato moramo analizirati dosedanje izkušnje s področja organizacije republiškega odbora in njegovih organov, občinskih vodstev in izvršnih odborov podružnic, s področja komunikacij v vertikalni in horizontalni smeri (s posebnim poudarkom na informiranju članstva) in tudi glede javnosti dela sindikalnih organizacij. Taka analiza bo podlaga za optimalni organizacijski in komunikacijski sistem in temelj za nadaljnje ukrepe.

Predlog ukrepov bo predsedstvu republiškega odbora predložila organizacijsko-kadrovska komisija do februarja 1968, pri čemer se bo oprla na gradivo, ki ga bo v ta namen pripravila strokovna skupina.

Neodvisno od te naloge pa je treba v sodelovanju z republiškim svetom Zveze sindikatov za Slovenijo in občinskimi sindikalnimi sveti takoj začeti z organizacijo občinskih ali medobčinskih odborov Sindikata delavcev družbenih dejavnosti povsod, kjer le-teh še ni. Prav tako je potrebno

uporabiti vse razpoložljive možnosti za čim bolj učinkovito organizacijo vseh sindikalnih vodstev.

Posebno pozornost je treba posvetiti tudi sodelovanju s tiskom zlasti še z »Delavsko enotnostjo« in »Prosvetnim delavcem« in z drugimi sorodnimi množičnimi občili.

5. Sistematično izobraževanje članov za delo v sindikalnih organizacijah in napotki za kadrovanje

Poudarek pri tej nalogi naj bi bil na tem, da bi bili postopoma vsi funkcionarji sindikata dovolj poučeni o vsebini in metodah dela sindikalnega vodstva in podružnice. Očrt programa in metod izobraževanja bo organizacijsko-kadrovska komisija pripravila skupno z Zvezo delavskih univerz in ga posredovala vsem občinskim odborom, obenem pa jim pomagala, da bi v sodelovanju z delavskimi univerzami organizirali ustrezne seminarje. Pri tem je treba upoštevati potrebo, da bi s temi seminarji in z drugimi oblikami izobraževanja pripomogli k povečanju splošnega družbenega in ekonomskega znanja naših članov.

Poleg tega bo organizacijsko-kadrovska komisija izdelala nekaj temeljnih napotkov za kadrovanje v zvezi z volitvami v občinske odbore in v izvršne odbore podružnic (npr. profil člana občinskega odbora oziroma izvršnega odbora podružnice, strukturni vidiki, načini za zagotovitev javnosti kadrovanja, načini stimulacije ipd.) in se zavzela za njihovo uresničevanje.

6. Spremljanje višine in gibanja osebnih dohodkov delavcev v družbenih dejavnostih

Sedanja statistična služba ne daje podatkov o višini in gibanju osebnih dohodkov po kvalifikacijah oziroma značilnih skupinah delovnih mest (poklici) marveč le podatke o povprečjih, ki ne zadoščajo za vsestranske analize in primerjave. Zato se je potrebno dogovoriti z zavodom za statistiko za dopolnitev statističnih poročil o osebnih dohodkih in v republiškem odboru ali v okviru republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo organizirati službo, ki bo dajala podatke o osebnih dohodkih za posamezna področja, profile itd.

7. Uvodne razprave o vlogi Sindikata delavcev družbenih dejavnosti pri ustvarjanju in uresničevanju moralnih načel oziroma pravil v notranjih odnosih in v odnosih do občanov

Razprave v pododborih, v predsedstvu in s posameznimi strokovnjaki naj sprožijo razpravljanje o prizadevanjih našega sindikata za določnejše oblikovanje socialističnih moralnih načel na posameznih področjih družbenih dejavnosti in socialistične moralne zavesti posameznikov. Gre za vrsto razrahljanih ali neizoblikovanih odnosov do družbenega dela, poklicne etike, samoupravnih pravic in dolžnosti, odnosov do občanov itd., ki terjajo obravnavo tudi med člani našega sindikata. Razprave o tem naj bi odgovorile tudi na vprašanja, na kakšen način naj se sindikati vključijo v prizadevanja na tem področju, da bi mogli doseči čim boljše rezultate.

8. Problematika zaposlovanja in nezaposlenosti v družbenih dejavnostih

Intenzifikacija in racionalizacija, ki je imperativ družbene reforme, bosta spričo dosedanjega ekstenzivnega razvoja zaostريلi kriterije zaposlovanja in sprožili vrsto problemov, ki jih bomo morali obravnavati. Zato bo organizacijsko-kadrovska komisija v sodelovanju s pristojnimi organi in organizacijami preučila problematiko zaposlovanja, upokojevanja in nezaposlenosti v družbenih dejavnostih. Stališča in predloge ukrepov bo predložila predsedstvu republiškega odbora hkrati z informacijo o razmerah.

9. Rekreativna članov sindikata

Rekreacija delavcev je bila doslej deležna precejšnje pozornosti in skrbi našega sindikata, zlasti vodstev sindikalnih podružnic. Ker je problematika aktualna in obsežna, bo o njej razpravljalo predsedstvo republiškega odbora in obenem posebej preučilo tudi poslovanje počitniškega doma na Rabu in v Umagu. O tem bo predsedstvo sprejelo stališče oziroma ustrezne ukrepe.

10. Reorganizacija splošne in bolnišnične zdravstvene službe

Zakon o organizaciji zdravstvene službe je določil, da je treba do konca leta 1967 organizirati nove zdravstvene zavode, ki morajo obsegati območje z najmanj 40 tisoč prebivalci. Ta in druge zahteve zakona narekujejo popolno reorganizacijo dela, spremembo organizacijskih oblik, pravnih aktov itd., celotne osnovne zdravstvene službe (zdravstvenih domov, obratnih ambulant, lekarn in samostojnih dispanzerjev).

Z regionalnimi posveti, obiski nekaterih podružnic in s sodelovanjem z državnimi organi, ki skrbijo za reorgani-

zacijo zdravstvene službe, bo pododbor za zdravstvo spremljal problematiko v zvezi z reorganizacijo in sproti zavzel stalnišča o posameznih vprašanjih. S stalnišči in nasveti bo pododbor pomagal sindikalnim vodstvom pri naporih za notranjo konsolidacijo novih zdravstvenih zavodov in pri reševanju nezaposlenosti, če se bodo pojavili ob reorganizaciji zdravstvene mreže. Pododbor bo o teh vprašanjih pripravil tudi gradivo za sejo predsedstva republiškega odbora.

Pododbor za zdravstvo bo posebej razpravljal o organizacijskih oblikah samoupravljanja in sindikalne organiziranosti v integriranih zdravstvenih zavodih in dajal potrebno pomoč občinskim vodstvom in podružnicam.

11. Sodelovanje pri pripravljanju sprememb in dopolnitev sistema zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja

V zveznih organih že dalj časa pripravljajo spremembe in dopolnitve sedanjega sistema zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja. Predvideno je, da bodo kmalu objavljene teze o tem, kaj in kako je treba spremeniti sedanjí sistem, da bi ustrezal principom racionalne organizacije in z ustavo in zakoni določenim samoupravnim in drugim pravicam občanov oziroma zavarovancev, pa tudi samoupravnim pravicam zdravstvenih delavcev.

Pododbor za zdravstvo bo organiziral širšo razpravo o težah za spremembe zdravstvenega varstva in zavarovanja, ko bodo te objavljene, in bo pristojnim organom posredoval stalnišča sindikata.

Ne glede na bodoče sistemske spremembe pa bo pododbor aktivno sodeloval pri urejanju nelikvidnosti skladov in se zavzel za sprejem in izvršitev ustreznih sanacijskih načrtov za sklade in zdravstvene delovne organizacije.

12. Problematika socialnovarstvenih zavodov

Materialni položaj socialnovarstvenih zavodov, samoupravljanje v teh zavodih, njihova organizacija in druga problematika s tega področja so bili že večkrat predmet razprav v republiškem odboru in njegovih organih. Ne glede na razne pobude in predloge, ki jih je dajal naš sindikat za rešitev zadevnih vprašanj, je stanje še vedno zelo kritično. Zato bo pododbor za zdravstvo za sejo predsedstva pripravil gradivo o sedanjí problematiki socialnovarstvenih zavodov in predloge za nadaljnje akcije sindikata na tem področju.

13. Spremljanje delovanja republiške in temeljnih izobraževalnih skupnosti

Z zakonom o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji so bile za področje vzgoje in izobraževanja določene sistemske rešitve, ki se v praksi še v marsičem niso pričele uresničevati. Zato bo pododbor za šolstvo spremljal delovanje republiške in temeljnih izobraževalnih skupnosti, analiziral kriterije za financiranje dejavnosti šol in merila za dodeljevanje dopolnilnih sredstev. Sproti bo opozarjal na pomanjkljivosti in predlagal rešitve, da se v novih oblikah ne bi podaljševala stara praksa proračunskega financiranja šolstva.

14. Ustanavljanje posebnih izobraževalnih skupnosti in financiranje strokovnega šolstva

V sistemski ureditvi financiranja izobraževanja in vzgoje je ostalo odprto vprašanje financiranja strokovnega šolstva. Prav tako še ni povsem razčiščena problematika ustanavljanja posebnih izobraževalnih skupnosti. Zato bo pododbor za šolstvo prek občinskih odborov sindikata družbenih dejavnosti vplival na to, da bodo občinske skupščine in delovne organizacije izpolnile obveznosti, ki jih imajo do strokovnega šolstva v letu 1967. Hkrati se bo pododbor zavzemal tudi za ustanavljanje posebnih izobraževalnih skupnosti in v ta namen neposredno sodeloval z akcijskim odborom pri izvršnem svetu in z drugimi pristojnimi organi. Pododbor za šolstvo se bo odločno zavzemal tudi za to, da bi bilo financiranje strokovnega šolstva že za leto 1968 urejeno tako kot za druge vrste izobraževanja.

15. Sodelovanje pri pripravljanju predlogov za razvoj in izpopolnjevanje sistema vzgoje in izobraževanja

Nujno je, da bi vsebino učnega programa v sistemu vzgoje in izobraževanja čimprej povsem prilagodili zahtevam, ki jih prinaša družbeni in gospodarski razvoj. Zato se bo pododbor za šolstvo zavzemal, da bi vzgojno-izobraževalno delo postalo bolj učinkovito in racionalno, kar je mogoče doseči z izboljšanjem kvalitete šolskega dela, z boljšo organizacijo pouka, z zmanjšanjem osipa in z ustreznejšo organizacijo šolske mreže. Skladno s tem bo pododbor obravnaval zvezni dokument o vzgoji in izobraževanju in izoblikoval ter posredoval svoja stališča o predlaganih rešitvah.

16. Preučitev financiranja kulturnih dejavnosti in priprava predloga za sistemsko rešitev financiranja teh dejavnosti

Financiranje kulturnih dejavnosti je med vsemi področji sistemsko najmanj ustrezno urejeno. Nujne so take sistemske rešitve, ki bodo tudi na kulturnem področju omogočile dolgoročnejše načrtovanje, smotno gospodarjenje in uveljavljanje samoupravljanja. Pri tem gre za razvijanje in podpiranje predvsem tistih kulturnih dejavnosti, ki so po skupnem pričanju postale sestavni del nacionalne kulturne politike.

Pododbor za kulturo si bo vsestransko prizadeval, da bi bili zagotovljeni stabilnejši viri sredstev za financiranje kulture in da bi oblikovali čimbolj ustrezen način dodeljevanja sredstev. Potrebno je zagotoviti, da bo tudi v kulturnih zavodih ustvarjena možnost za uresničevanje principa dohodka in delitve po delu.

Na podlagi gradiva o materialnem položaju kulturnih dejavnosti in o mreži ter kapacitetah kulturnih zavodov (gradivo naj bi pripravili pristojni državni organi) bo pododbor za kulturo sodeloval pri razpavah o stanju in nadaljnjem razvoju posameznih kulturnih dejavnosti in pri oblikovanju programske osnove za dolgoročnejšo kulturno politiko v republiki.

17. Sodelovanje pri pripravi zakona o organizaciji uprave in spremljanje reorganizacije republiške uprave

Sedanja organizacija uprave službe v precejšnji meri vpliva tudi na nadaljnji razvoj samoupravljanja, na uveljavljanje dohodkovnega sistema in na uresničevanje pravic in interesov občanov in organizacij. Zato je nujno treba preiti na bolj funkcionalno organizacijo uprave in sodobnejše poslovanje. To stališče sindikata se mora uveljaviti v bodočem zakonu organizacije uprave, zato bo pododbor za državno upravo in pravosodje sodeloval z državnimi organi pri pripravljanju zakonskih rešitev.

18. Skrb za sprejem in uveljavljanje predpisov o sistemu strokovnih izpitov in strokovnega izobraževanja delavcev v upravnih organih

Glede na to, da v upravi še vedno veljajo predpisi o pripravniški dobi in strokovnih izpitih (sprejetih na podlagi zakona o javnih uslužbencih), si bo pododbor za državno upravo in pravosodje prizadeval, da bi bili čimprej izdelani novi predpisi o tej materiji. Pododbor si bo tudi aktivno

prizadeval, da bodo sodobna načela o izobraževanju in izpitih v praksi čimprej uveljavljena.

19. Integracija denarnih in zavarovalnih zavodov

Integracijski procesi na področju denarnih in zavarovalnih zavodov prinašajo vrsto novosti v zvezi z uveljavljanjem reformnih ukrepov. Pododbor za banke in zavarovalstvo bo podpiral in spremljal smotno integracijo ter s svojim sodelovanjem pomagal delavcem, zaposlenim v teh dejavnostih zlasti pri prilagajanju novim razmeram.

O problematiki s tega področja bo pododbor pripravil informacijo za sejo predsedstva.

20. Decentralizacija službe družbenega knjigovodstva

V službi družbenega knjigovodstva je precejšnja ovira za nadaljnji razvoj samoupravljanja in nagrajevanja po delu premočna centralizacija te službe. Naloga sindikata je, da si po svojih močeh prizadeva za decentralizacijo samoupravljanja in realizacijo sistema dohodka na nivoju poslovnih enot. V tej smeri bo pododbor spodbujal dejavnost sindikalnih podružnic in poročal svoja stališča pristojnim državnim organom.

III.

Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije priporoča vsem občinskim vodstvom in vodstvom sindikalnih podružnic, da sprejmejo programe svojega dela. V njih naj bi bila vidna enotnost akcije na podlagi programa republiškega odbora in posebnosti vsakega organa ali organizacije oziroma občine.

Republiški odbor se bo prav posebej zavzemal za to (na področnih in drugih posvetovanjih, na delovnih sestankih, z obiski v občinah in podružnicah in na druge primerne načine), da bi aktivnost sindikalnih vodstev v občini zajela tudi te-le naloge:

- skrb za realizacijo »družbenega dogovora« o osnovah in merilih za vrednotenje dela zdravstvenih zavodov, šolstva, kulturnih dejavnosti, državne uprave in pravosodja; tesni kontakti z družbenimi organi, ki določajo politiko in financirajo posamezne dejavnosti (občina, izobraževalne skupnosti, socialno zavarovanje itd.) in sprotno reagiranje na morebitne nedoslednosti in pomanjkljivosti v uresničevanju »družbenega dogovora«;

- analiza problematičnih pojavov na področju samoupravljanja (npr. odnosi med organi družbenega samouprav-

ljanja na različnih nivojih, odnosi med občani in organi samoupravljanja, uresničevanje samoupravljanja v delovnih enotah, vsebina, oblike in metode dela teh organov, predstavniki javnosti v organih samoupravljanja, reelekcija, slabosti v interni zakonodaji itd.), pomoč podružnicam pri odpravljanju ugotovljenih slabosti in pomanjkljivosti;

- aktivizacija podružnic za učinkovito varstvo vseh pravic delavcev na področju samoupravljanja, organizacije dela, delitve po delu, delovnih razmerjih, higiensko-tehnične zaščite itd.;

- ukrepi za učinkovito organizacijo dela občinskega vodstva in sindikalnih podružnic (vključno s smotno kadrovsko politiko) in ukrepi za tesno povezanost občinskega vodstva z vsemi podružnicami;

- organiziranje sistematičnega izobraževanja funkcionarjev sindikalnih podružnic o vsebini in metodah sindikalnega delovanja;

- spremljanje zaposlenosti in pomoč pri reševanju problemov nezaposlenosti delavcev s področja družbenih dejavnosti;

- rekreacija članov sindikata.

Prav tako se bodo vsi organi republiškega odbora zavzemali za to, da bi podružnice Sindikata delavcev družbenih dejavnosti učinkovito opravljale svoje naloge, zlasti pa:

a) podružnice v zdravstvu

- sprejele in zastopale svoja gledišča o reorganizaciji zdravstvene službe;

- delovale za pravilno organiziranje organov samoupravljanja v reorganiziranih zdravstvenih zavodih in spremljale uresničevanje samoupravljanja z vsebinskih in organizacijskih vidikov ter pomagale pri odpravljanju ugotovljenih pomanjkljivosti;

- organizirale potrebne razprave in dogovore o organizacijskih oblikah v integriranih zdravstvenih zavodih ter ustrezno ukrepale (npr. izvolitev odborov, spremembe v organizaciji podružnic, metode vodenja, kadri, program dela, informiranje članov itd.);

- sodelovale pri pripravljanju novih internih predpisov v reorganiziranih zdravstvenih zavodih (statuti, pravilniki o delovnih razmerjih, pravilniki o delitvi dohodka itd.);

- pomagale organom samoupravljanja pri pripravljanju programa dela delovne organizacije; program bi moral biti pripravljen tako, da bo lahko podlaga za financiranje in

sredstvo za izboljšanje organizacije dela ter poslovanja; poleg tega bodo podružnice v zdravstvu spremljale izvajanje družbenega dogovora o vrednotenju dela zdravstvenih zavodov in o izpolnjevanju pogodbenih obveznosti socialnega zavarovanja, obenem bodo tudi sproti informirale občinska vodstva sindikata in zahtevale ustrezne ukrepe;

- analizirale delitvene sisteme in delitveno prakso ter se zavzemale za odpravljanje pomanjkljivosti;

- varovale pravice delavcev oziroma pomagale pri varstvu teh pravic na področju samoupravljanja, organizacije del, delitve po delu, delovnih razmerjih, higiensko-tehnične zaščite itd. in hitro reagirale, če se bo posameznim članom zgodila krivica;

- skrbale za rekreacijo delavcev;

- pomagale članom, ki so zaradi racionalizacije in drugih reformnih ukrepov začasno ostali brez zaposlitve

b) podružnice v šolstvu

- pomagale vodstvu delovne organizacije in organom samoupravljanja pri pripravljanju programov dela in pri vrednotenju teh programov; spremljale izvajanje »družbenega dogovora« o vednotenju dela ob sklepanju pogodb med izobraževalnimi skupnostmi in šolami;

- razpravljale o problemih, ki nastajajo ob uresničevanju samoupravljanja v šolah in s političnega, vsebinskega, organizacijskega, kadrovskega in drugih vidikov; analizirale interno zakonodajo, vsebino in oblike dela organov upravljanja; opozarjale na morebitne pomanjkljivosti in nepravilnosti; dajale predloge in pobude za izboljšanje interne zakonodaje in za razvijanje samoupravnih odnosov;

- analizirale sistem delitve dohodka in osebnih dohodkov; ugotavljale vzroke za morebitne razlike med določbami pravilnika in vsakdanjo prakso; odpravljale te razlike tako, da bodo predlagale, kako izboljšati sistem delitve;

- se zavzemale za varstvo pravic delavcev na področju samoupravljanja, organizacije dela, delitve po delu in hitro reagirale in ukrepale, če se je članu (po vsestranski presoji okoliščin) zgodila krivica; reševale pritožbe delavcev v primeru spornih določb;

- se ukvarjale s kadrovskimi vprašanji, zlasti ob reelekciji vodilnih delavcev in ob sprejemanju ter odpuščanju delavcev; pomagale članom, ki bodo ostali brez zaposlitve;

- izboljševale organizacijo dela v podružnicah z uvaža-

njem ustrežnejših metod dela, s programiranjem dejavnosti, pravočasnim in zadostnim informiranjem članstva, s stalnim kontaktiranjem s člani ipd.;

c) podružnice v kulturi

— razpravljale o vzrokih za stagnacijo samoupravljanja v kulturnih zavodih; predlagale in ukrepale v zvezi z odpravljanjem teh vzrokov;

— pomagale pri izdelavi statuten, in sicer tako, da bodo na osnovi dosedanjih pomanjkljivosti dajale predloge za izboljšanje, pri tem bodo morale posvetiti pozornost zlasti oblikam dela organov upravljanja in razmejitvi pristojnosti med njimi; delo organov upravljanja bodo redno spremljale in ga ocenjevale;

— pomagale organom samoupravljanja pri pripravljanju delovnih programov, ki bodo podlaga za financiranje in sredstvo za izboljšanje organizacije dela ter poslovanja; ob sklepanju pogodb s financiranjem bodo ugotavljale, ali se v praksi financiranja upoštevajo dogovori o vrednotenju dela v kulturnih zavodih; o težavah in nepravilnostih bodo sproti obveščale občinska sindikalna vodstva ter predlagale ukrepe in rešitve;

— se ukvarjale s kadrovskimi vprašanji delovne organizacije (zlasti ob reelekciji); pomagale bodo članom, ki bodo ostali brez zaposlitve;

— se ukvarjale s problemi stroke in nalogami zavoda, organizirale razprave in predlagale rešitve;

— reševale pritožbe delavcev v primerih spornih odločb;

— intervenirale in ukrepale potem, ko bo po vsestranski presoji okoliščini ugotovljeno, da se je članu zgodila krivica;

— organizirale razprave o problemih nagrajevanja v zavodu in na podlagi ugotovitev predlagale izboljšanje sistema delitve dohodka in osebnih dohodkov;

— skrbela za večjo učinkovitost dela sindikalnih podružnic in v ta namen izdelovale programe dela sindikalnih podružnic, sproti in na primeren način obveščale članke in z njimi čimveč sodelovale; skrbela za organizacijsko in kadrovske utrditev izvršnih odborov;

č) podružnice v državni upravi in pravosodju

— pomagale vodstvu in organom samoupravljanja pri pripravljanju programa dela, ki bo podlaga za financiranje in sredstvo z izboljšnje organizacije dela; sproti informirale ob-

činsko vodstvo sindikata o morebitnih težavah in nepravilnostih;

- skrbela za razvoj in uspešno uveljavljanje samoupravljanja;

- organizirale temeljite razprave v izvršnem odboru in po podlagi objektivne kritike morebitnih nepravilnosti pripravile upravljanja v organu, delovni enoti itd. S političnega, vsebinskega, organizacijskega, kadrovskega in drugih vidikov in dale predloge za odpravo morebitnih nepravilnosti;

- analizirale delitev dohodka po rezultatih dela; posvetile posebno pozornost skladu skupne porabe; analizirale njegov namen, trošenje sredstev iz tega sklada in problematiko dotokanja sredstev v sklad skupne porabe;

- se zavzemale za varstvo pravic delavcev na področju samoupravljanja, organizacije dela in delovnih razmerij in hitro reagirale, če se je članu zgodila krivica;

- ukrepale za učinkovito organizacijo dela v podružnici (metode dela vodstva, kadri, program dela, pravočasno in zadostno informiranje članov, stalni kontakti s člani itd.);

- organizirale pomoč članom, ki so ostali brez zaposlitve oziroma pomoč pri iskanju novega delovnega mesta;

- skrbela za rekreacijo delavcev, zlasti tudi za pravočasno informiranost članov o možnostih in pogojih letovanja;

- opravljale še druge naloge, ki bodo aktualne v pravo-sodju in upravi in ki so take narave, da zahtevajo aktivnost sindikalne podružnice oziroma njenega vodstva;

d) podružnice v bankah, službi družbenega knjigovodstva in zavarovalnicah

- analizirale formiranje dohodka delovne organizacije; ta analiza naj služi tudi za izboljšanje organizacije dela in poslovanja; sindikalne podružnice službe družbenega knjigovodstva se bodo posebej zavzemale za decentralizacijo formiranja dohodka;

- spremljale izvajanje samoupravljanja, organizirale temeljito razpravo v izvršnem odboru in po potrebi na sestanku članov sindikata o uresničevanju samoupravljanja v denarnem oziroma zavarovalnem zavodu s političnega, vsebinskega, organizacijskega, kadrovskega in drugih vidikov; na podlagi objektivne kritike morebitnih nepravilnosti pripravile predloge za izboljšanje;

- analizirale delitev dohodka v delovni organizaciji, vprašanje formiranja skladov, posebej tudi formiranje sklada

skupne porabe in trošenje sredstev iz tega sklada; preučile izvajanje nagrajevanja po delu in pripravile predloge za potrebna izboljšanja delitvenega sistema in prakse;

- se zavzemale za varstvo pravic delavcev na področju samoupravljanja, organizacije dela, delovnih razmerij in hitro reagirale, če se je (po vsestranski presoji okoliščin) članu res zgodila krivica;

- ukrepale za učinkovito dejavnost sindikalne podružnice (glede metod dela vodstva sindikalne podružnice, kadrov, programa dela podružnice, pravočasnega in zadostnega informiranja članov sindikata ipd.);

- organizirale pomoč članom, ki so ostali brez zaposlitve oziroma pomoč pri iskanju nove zaposlitve;

- skrbele za rekreacijo članov sindikata in za pravočasno informiranost članov o možnostih in pogojih za oddih in rekreacijo;

- opravljale druge naloge, ki jih narekuje konkretna situacija v denarnih in zavarovalnih zavodih (vprašanje integracijskih procesov, prilagajevanje delavcev novim poslovnim pogojem, aktivno sodelovanje pri uvajanju novih poslovnih odnosov z gospodarskimi delovnimi organizacijami itd.).

IV.

Predsedstvo, podobori in organizacijsko-kadrovska komisija republiškega odbora sprejmejo vsak za svoje področje operativne načrte dela, v katerih na temeljih tega programa določijo zlasti:

- podrobnejšo vsebinsko opredelitev naloge,

- metode, ki jih je treba uporabiti pri opravljanju nalog, vendar tako, da bo zagotovljena potrebna prožnost v akciji,

- roke, v katerih mora biti naloga opravljena, če niso le-ti določeni že s tem programom.

Predsedstvo republiškega odbora lahko določi za raziskave, ki jih je potrebno opraviti v zvezi s programiranimi nalogami, posebna sredstva v višini približno 30 tisoč N-dinarjev.

V.

Predsedstvo bo poročalo o uresničevanju tega programa na plenarni seji republiškega odbora oktobra 1968.

Številka: 147/1

Datum: 18. oktobra 1967

Predsednik RO:
Slavko Bohanec

Pripombe k izdaji knjige »Pedagoške rasprave i članci«

V redakciji docenta beograjske filozofske fakultete dr. Vladeta Tešića je izšla v Beogradu letošnja pomlad zajetna knjiga Miloša B. Jankovića »Pedagoške rasprave i članci«. Na nekaj manj kot 500 straneh je v že kar razkošno opremljeni knjigi zbrana Jankovićevo povojna tematika in s tem le del napisane ustvarjalnosti tega izredno plodnega in zaslužnega pedagoga.

V sodobni suši izvirne pedagoške literature smo veseli vsakega pozitivnega pedagoškega teksta, pa naj bo ta tiskan na kateremkoli jezikovnem področju naše države. Omenjeno delo pa za nas ni le zanimivo in vzpodbudno kot pomemben prispevek v jugoslovansko pedagoško zakladnico, ampak je vredno vse naše pozornosti, ker zadeva tudi slovensko prosvetno, predvsem pa stanovsko-politično udejstvovanje slovenskega učiteljstva med obema vojnama. Prav zaradi tega se bomo ob knjigi nekoliko dlje pomudili.

Naj uvodoma omenim, da je M. Janković živ leksikon prosvetno-politične, osnovnošolske in pedagoške dejavnosti tega stoletja v ožji Srbiji, od nastanka jugoslovanske države pa tudi v jugoslovanskem merilu, saj je s svojo prosvetno pedagoško ustvarjalnostjo začel 1905. leta in je od tedaj pa vse do današnjih dni aktivno živel v sredini prosvetno političnega in pedagoškega dogajanja. Kolikšnega pomena je predvsem za obravnavo preteklega prosvetno političnega življenja avtorjeva osebna prisotnost v tem življenju, dokazujejo prav zadnje čase napisani zgodovinski teksti, grajeni izključno na razpoložljivih mrtvih črkah, ki so kljub vsemu prizadevanju in tendencam znanstvenosti polni praznin in tudi netočnosti.

Samo tak, kakršen je M. Janković, stalno aktiven, povsod prisoten, borben, ploden in kreativen, je lahko nudil dela »takvih vrednosti čije če trajanja nova naučna istraživanja u najvećem stepenu samo dopunjavati, potrdjivati i učvrščivati, kakor pravi v uvodu recenzent knjige dr. V. Tešić. Temu pa je mogel biti Janković kos le, ker je v vsem svojem življenju ostal zvest in dosleden metodi dialektičnega materializma, kompasu, ki si ga je pridobil že v rani mladosti. Zato njegovi teksti vedno koretno in konkretno družbeno-politični situaciji; zato imajo njegove pedagoške, prosvetne, šolske in pa stanovsko politične opredelitve svoje temelje v vsakokratni družbeni politični poznavi.

Mimo raznih tokov pedagoškega in šolskega življenja v Srbiji pred in po prvi svetovni vojni je večji del knjige posvečen naprednemu učiteljskemu pokretu prav v tem času. Nas seveda na tem mestu v prvi vrsti zanima poglavje, kjer je govora o naprednem gibanju učiteljstva med prvo in drugo svetovno vojno v Jugoslaviji, ker je tu vključeno tudi slovensko učiteljstvo in njegova vloga v naprednih težnjah jugoslovanskega učiteljstva med obema vojnama.

Ugotovitev: »Nažalost odnos slovenskega učiteljstva prema naprednom učiteljstvu izvan Slovenije nikad nije bio prijateljski. Njih nikad nismo videli u redovini demokratske učiteljske opozicije.« (str. 379), ni samo težka, ampak je tudi žalostna za slovensko učiteljstvo med obema vojnama. (Podčrtal je M. M.). Če je temu res tako, kot pravi M. Janković — kar tudi ni težko dokazati — in če je temu tudi res glavni vzrok v dedni obremenjenosti slovenskega učiteljstva, kakor to trdi, dopolnjuje in do neke mere pojasnjuje gornjo trditev pokojni narodni heroj Zarko Zrenjanin v »Narodni prosveti« z dne 23. 12. 1928, kjer med drugim pravi, da je ta »nedovoljna borbenost i aktivnost kobno nasledstvo učitelja sa teritorije bivše Austrougarske...« (podčrtal je M. M.), bo moral odgovoriti slovenski učitelj sam prej ali slej!

Kolikor se Jankovićevo gornja ugotovitev nanaša na obnašanje slovenskega učiteljstva in njegovo manifestiranje družbeno in stanovsko politične usmerjenosti na kongresih in skupščinah strokovne organizacije Jugoslovanskega učiteljskega združenja, ima popolnoma prav: saj je bila celo na kongresu v Banja Luki 1929. leta, ko je bilo komunistično gibanje tudi že v Sloveniji v polnem razmahu, celokupna delegacija slovenskega učiteljstva (z eno samo izjemo) odločno na strani centralne uprave tega združenja, kljub temu, da so delegati — komunisti postavili svojo listo proti centralni upravi in pri volitvah tudi dobili 41 glasov.

Res je, da so imeli prosvetni delavci Srbije že močno tradicijo progresivnega pokreta še iz časov pred prvo svetovno vojno, česar pri slovenskih prosvetnih

delavcih ni bilo. Nihče pa ne bo mogel odrekat slovenskemu učiteljstvu med obema vojnama ne aktivnosti in tudi ne borbenosti. Samo da je ta aktivnost in borbenost odsevala pri enem delu prosvetnih delavcev v bolj ali manj posrečenem pedagoško teoretičnem in šolsko praktičnem delu, pri drugih pa zopet v širši družbeno prosvetni dejavnosti. Obema pa je bila imanentna in zakoreninjena osnova v antimarksistični orientaciji ter drobno buržoaznih težnjah! Medtem ko se je pedagoška s težavo izvijala iz objema vladajoče ideologije, je pa na drugi strani velik del pro-

Francisco Goya: Doña Isabel la Cobos de Porel

svetnih delavcev trošil svoje energije v uveljavljanju družbeno političnih meščanskih organizacij in se izživljal v borbi za oblast meščansko političnih grupacij na liniji liberalizma-klerikalizma ter njihovih kulturno prosvetnih in telovadnih podružnic »Sokol« — »Orel«.

Ob nekoliko boljšem poznavanju notranjega življenja v vrstah slovenskega učiteljstva bo pa Jankovića trditve le obledela, zakaj tudi v vrstah slovenskih prosvetnih delavcev, predvsem učiteljev, se je že v tridesetih letih, predvsem pa v drugi polovici četrtega decenja pojavil močan progresivni pokret, mimo katerega ne more nihče, ki se ukvarja z zgodovino naprednih učiteljskih gibanj v Jugoslaviji med dvema vojnama. Ko je sredi četrtega decenja začela ožja skupina progresivno usmerjenih učiteljev, združenih v »Učiteljskem pokretu«, z načrtnim raziskovanjem in objavljenem socialno-ekonomskem in mentalno-higienskih razmer, v katerih je živel in se razvijala slovenska mladina, je bil njihov končni cilj razvijati ob študiju konkretnih socialno-ekonomskih razmer in ustrezne literature razredno pripadnost in zavest pri prosvetnih delavcih in preko njih vplivati na širše ljudske množice, s katerimi so bili neposredno povezani prosvetni delavci.

Res je, da gibanje progresivno usmerjenih učiteljev pri nas ni zavzelo tistih dimenzij kot npr. v Srbiji gibanje učiteljev — komunistov (ti pa so bili tedaj v Sloveniji zelo redki), je pa imel slovenski napredni učiteljski pokret določene specifične prijeme in kvalitativne posebnosti, ki jih npr. gibanja izven Slovenije niso imela. In Janković ne bi bil marksist-leninist, če ne bi objektivno priznaval slabosti pokretov

* Intelektualni tega pokreta prav gotovo niso računali, vsaj ne v prvih začetkih, da bodo njihovi izsledki in dognanja služili za osnovo znanstvenih obdelav antropologom, sociologom in pedagogom. Na temelju manjšega dela tega gradiva je n. pr. izšel konec leta 1953 pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti poseben zvezek razprave pod naslovom »Telesni razvoj slovenske osnovnošolske mladine«, ki sta jo napisala dr. F. Miklič in prof. B. Debevc. Delo resno izkazuje odgovore na vprašanje klasičnega vrednotenja cikličnega valovanja v rasti in teži naše mladine, vprašanje akceleracije, če nastopa in koliko nastopa tudi pri naši mladini, njena biološka, oziroma peristatična pogojenost in podobno.

na jugu države: »Učitelji komunisti (v Srbiji, pripomba M. M.) niso tada poznali marksizma-leninizma, niti jih je kogod vaspitaval u revolucionarnom duhu. Ta politična neizgradjenost i vrlo slabo poznavanje revolucionarne teorije, dakle velika slabost učitelja komunisti bili su uzrok mnogim slabostima... Nisu dovoljne pažnje posvećivali pitanjima iz teorije pedagogike, didaktike i metodike; psihologijom i istorijom pedagogike uopšte se nisu bavili...« (Str. 391 in 395). To pa seveda še prav nič ne opravičuje odnosa večine slovenskega učiteljstva do naprednih

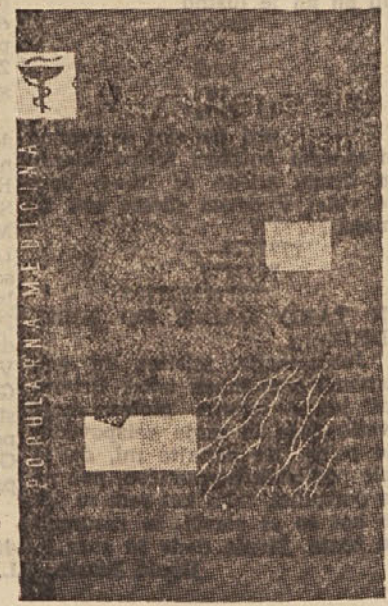
učiteljskih gibanj v predvojni Jugoslaviji, ki je prišel tako jasno do izraza na vsakoletnih obsevnih zborih JUU.

V opombi na strani 447 je rečeno, da je v referatu, ki je bil prečitán na prvem kongresu Pedagoškega društva Jugoslavije 1932. leta in je obravnaval napredni učiteljski pokret v Jugoslaviji, »izostavljen onaj deo referata koji govori o naprednom učiteljskom pokretu u Hrvatskoj i Sloveniji zbog potrebe da se, na osnovi nekih novih materijala i podataka, još detaljnije prouče.«

Pregled zgodovine naprednih gibanj v vrstah prosvetnih delavcev med obema vojnama v Sloveniji še ni izdelan, je šele v izdelavi, ki pa zahteva svoj čas in pa določene pogoje. To pa nikakor niso samo »neki novi materijali i podaci«, ampak je vse kaj več; zato je sploh čudno, da se je prikazovala zgodovina progresivnega gibanja v vrstah slovenskega učiteljstva pred takim forumom, dokler ni gradivo obdelano pri nas doma.

Ne samo zaradi določenih metodnih prijemov glede obravnavanja zgodovinskega gradiva, kar je vsekakor pomembno in po učno, ampak zaradi gradiva samega, ki obravnava bližnjo preteklost prosvetno-političnega življenja v Jugoslaviji med obema vojnama, zasluži knjiga vsa pozornost tudi naših prosvetnih delavcev.

Mencej Martin

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

III. Zakaj moderna umetnost?

Zakaj sodobna upodabljaloca umetnost? To vprašanje ni niti slučajno, niti ne tako posamično. Pogosto čujemo: »Med modernimi slikami in plastikami se jedva da razpozna nakazane človeške obrise ali predmete, ki so brez logične zveze, brez prirodnih barv in dimenzij, pogosto se da videti kup pack in črt, ali pa surovo zvrženo smotno železo. Pri asarističnih sliki pa se da razbrati vsako gubo na obrazu, vsak predmet ima svojo senco, perspektivo, njihove slike razumem.«

Ce se za trenutke spustimo na takšen in podoban nivo, je to opravičljivo v namenu, da zastavimo vprašanje — ali zares razumemo »stare mojsre kar tako, ko si ogledamo sliko ali upodabljalco? Ali optično zaznavanje risbe, perspektive, barv, kompozicije ipd. je daje samo po sebi podoživitev umetnine? Ali so razpoznavne nadrobnosti upodobljene predmeta merilo umetniške kvalitete? Ali nam daje »zgodba nekoga dela že popolno estetsko doživitev? Seveda je lahko še ved podožnih vprašanih nazivati.

Le nekaj ilustrativnih primerov naj vodi k razmišljanju, četudi le-teh ne kaže razčlenjevati v nadrobnosti, saj naj bi primeri samo sprožili nekaj misli. Veliki kipar, slikar, arhitekt in pesnik Michelangelo Buonarroti (1475-1564) je upodobil kip Davida, Vsakdo bo občudoval idealno in idealizirano telo nega mladence, čigar harmonija telesa in duha je ubrana v tisti lepoti ideal renesanse, ki je postal vzor Michelangelovih sodobnikov in poznejšim generacijam. Vendar bi zsolj so skladje lepote telesa mladence ne moglo vzbuditi celovite estetske doživljenjske zavesti tega, ker se da razpoznavni idealni kánon umetnikove ustvarjalnosti — da o zgolj optičnem prepoznavanju ne govorimo! — Negoprešljiva bo zgodba o Davidu in Gollatu, da razbere simboliko umetnine, koristno bo tudi, da vsaj površno zaznamo tokove tedanjega časa, če hočemo do-

umeti Davida tudi kot spomenik svobodi!

Zanimiva utegne biti primerjava dveh del istega slikarja. Španec Francisco Goya (1746-1828) je upodobil dono Izabelo de la Cobos v značilnem portretnem žanru, išče notranje ravnotežje z barvito podanim zunanjim videzom, ki dopušča tiho razgibanost. Kakor je tu preprosto po namenu in izrazu vsaj za nedoljskega gledalca tako se kaže v grafiki v povsem drugačni luči. Kakor je pri portretu odrazil svoje doživljaje objektivno v izrazu osebe, kjer se je umetnik podredil vernemu, resničnemu slikanju aristokratske lepote, pa je v grafiki sprostil svojo fantazijo, ki neposredno nima nobenega živega modela. (Primerjaj obe reprodukciji!) Ali bi pri grafiki »Poglejte, kako resna sta!« na mah spoznali, da je Goya prikazal na oko dostojanstvena in mirna jezdeca z živalskimi obzori, kjer podaja vzajemne poti absolutizma in inkvizicije?

In slednje še svojevrsten slikar manifestne cikličke Giuseppe Arcimboldo (1527-1593). Ta stari mojster je v »Jesenik« v njemu lastni fantastiki daleč prešel običajno realnost, čeravno je v svojih fantazijskih portretih rabil povsem realne predmete kot sestavine. Ali ni Arcimboldo blizu današnji nadrealistični umetnosti? Pa vendar so vmes štiri stoletja — in tudi tedanji čas je moral sprejeti kot izpričujočo narčala, kljub vsej nenavadnosti. Ali si ta stari slikar ni ustvaril neke svoje logike podajanja, a je zato prešel dotle veljavna in spoštovana načela slikanja? Čeprav modno.

Iz mimogrede navedenega sledi, da zagotovo ni dovolj optično prepoznavanje predmetov na sliki, da je skiciranje na stare mojsre (pred impresionizmom) lahko kaj vođeno, kajti povsod je potrebno neko znanje, poznati je treba umetnikovo govorico, simboliko izraza in barv, izluščiti idejno vsebino in slog itd. itd. Do tega se dokopljemo polagoma. Ne kaže pozabljati: od abecedne umetnosti vodi pot kompleksnemu podoživljanju umetnine postopoma.

S HUDALESOVE KNJIŽNE POLICE

Ob knjigi »Veselo potovanje«

Knjig in knjižic za šolsko mladino je na našem knjižnem trgu že lepo število, in to od neposrednih do poljudnoznanstvenih. Po vsebini, motiviki in obravnavi so bolj ali manj pri krojele po otrokovi »intelektualno-čustveni meri«, to se pravi, da mu tako ali drugače uspejo, če jih knjižničar in učence pravilno izbirata. Mnogo teh del ni neposredno vezanih na potrebe šolskega pouka in učenega načrta, vendar mladina po njih sega, ker je izven šolskih sten se vse polno drugih pojavov in zanimivosti za mlade ljudi.

V to vrsto del ne sodi Hudalesovo Veselo potovanje, ki je nedavno izšlo v Mariboru. Kot razgledan in izkušen solnik je avtor začutil potrebo, da bi dobili otroci v preprosti reportažni obliki ustrezne dodatke k svojim učbenikom, to je taka besedila, ki dopolnjujejo v šoli pridobljeno znanje z novih in širših vidikov. Šolski teksti so je bolj skraćeni, celo suhoparni opisi določenih pojmov, medtem ko je primerno epizirana učna snov bolj nazorna, dinamična in živahno oblikovana kot nalašč za otroke.

Pisatelj Hudales je pred pisanjem knjige potoval na dva mesta, ki sta spoznavanje narave in družbe (predmetno področje) in na šolarje, predvsem tiste, ki obiskujejo četrti razred. Taka je nastalo Veselo potovanje.

Ni mogoče, da bi razvili učence v samokritične, pogumne, odgovorne ljudi, če jim iz neke pedagoške sentimentalnosti, iz nekega meglenega pedagoškega usmiljenja spregledujemo ali poneverjamo negativne ocene.

Dr. IVA ŠEGULA

Omeniti moramo, da učinkuje ocena vzgojno le tedaj, če je naravna in logična posledica objektivne presoje učenčevega znanja: če smo jo izrekli v povsem normalnih šolskih okoliščinah, če je jasna in priprečljiva tako za učenca kot za učitelja in če smo znali iz nje dobiti vse pedagoške koristi.

K. ŠKALKO

Razred je skupina učen- cev z neenakimi možnostmi in neenakim znanjem.

JOSIP MARKOVAC

»Razširjene žile nam grenijo življenje«

Primarij mariborske bolnišnice dr. Eman Pertl je nedavno pri Državni založbi Slovenije izdal knjižico, in prav bo, da opozorimo nanjo prosvetne delavce, še posebej pa fizikulture pedagogov ter vse, ki se bavijo s telesno kulturo in higieno. To je knjižica z naslovom »Razširjene žile nam grenijo življenje«. V uvodnem pojasnilu pravi avtor med drugim: »Nisem mogel govoriti samo o razširjenih žilah ali krotitvah, marveč tudi o vseh tistih čimnileh, tako zdravstvenih kakor drugih, ki kakor koli že omogočajo njihov nastanek in nadaljnji razvoj z vsemi morebitnimi posledicami.«

Pred seboj imamo torej knjižico, ki na poljuden način sodeluje v boju zoper tako razširjeno ljudsko in socialno bolezen, ki marsikomu že zrodati začena greniti življenje. Prekateremu pa ga sploh onemogoči. Razširjene žile so značilnost nekaterih poklicev — med nimi tudi učiteljskega. Zato bo knjižica dr. Pertla nedvomno koristno služila njim samim, enako pa bo lahko koristila pri pouku telesne higijene, saj se s pravilnim telesnim poonašanjem dajo preprečiti marsikatera bolezn, tako tudi ta.

umeti Davida tudi kot spomenik svobodi!

Zanimiva utegne biti primerjava dveh del istega slikarja. Španec Francisco Goya (1746-1828) je upodobil dono Izabelo de la Cobos v značilnem portretnem žanru, išče notranje ravnotežje z barvito podanim zunanjim videzom, ki dopušča tiho razgibanost. Kakor je tu preprosto po namenu in izrazu vsaj za nedoljskega gledalca tako se kaže v grafiki v povsem drugačni luči. Kakor je pri portretu odrazil svoje doživljaje objektivno v izrazu osebe, kjer se je umetnik podredil vernemu, resničnemu slikanju aristokratske lepote, pa je v grafiki sprostil svojo fantazijo, ki neposredno nima nobenega živega modela. (Primerjaj obe reprodukciji!) Ali bi pri grafiki »Poglejte, kako resna sta!« na mah spoznali, da je Goya prikazal na oko dostojanstvena in mirna jezdeca z živalskimi obzori, kjer podaja vzajemne poti absolutizma in inkvizicije?

In slednje še svojevrsten slikar manifestne cikličke Giuseppe Arcimboldo (1527-1593). Ta stari mojster je v »Jesenik« v njemu lastni fantastiki daleč prešel običajno realnost, čeravno je v svojih fantazijskih portretih rabil povsem realne predmete kot sestavine. Ali ni Arcimboldo blizu današnji nadrealistični umetnosti? Pa vendar so vmes štiri stoletja — in tudi tedanji čas je moral sprejeti kot izpričujočo narčala, kljub vsej nenavadnosti. Ali si ta stari slikar ni ustvaril neke svoje logike podajanja, a je zato prešel dotle veljavna in spoštovana načela slikanja? Čeprav modno.

Iz mimogrede navedenega sledi, da zagotovo ni dovolj optično prepoznavanje predmetov na sliki, da je skiciranje na stare mojsre (pred impresionizmom) lahko kaj vođeno, kajti povsod je potrebno neko znanje, poznati je treba umetnikovo govorico, simboliko izraza in barv, izluščiti idejno vsebino in slog itd. itd. Do tega se dokopljemo polagoma. Ne kaže pozabljati: od abecedne umetnosti vodi pot kompleksnemu podoživljanju umetnine postopoma.

S HUDALESOVE KNJIŽNE POLICE

Ob knjigi »Veselo potovanje«

Knjig in knjižic za šolsko mladino je na našem knjižnem trgu že lepo število, in to od neposrednih do poljudnoznanstvenih. Po vsebini, motiviki in obravnavi so bolj ali manj pri krojele po otrokovi »intelektualno-čustveni meri«, to se pravi, da mu tako ali drugače uspejo, če jih knjižničar in učence pravilno izbirata. Mnogo teh del ni neposredno vezanih na potrebe šolskega pouka in učenega načrta, vendar mladina po njih sega, ker je izven šolskih sten se vse polno drugih pojavov in zanimivosti za mlade ljudi.

V to vrsto del ne sodi Hudalesovo Veselo potovanje, ki je nedavno izšlo v Mariboru. Kot razgledan in izkušen solnik je avtor začutil potrebo, da bi dobili otroci v preprosti reportažni obliki ustrezne dodatke k svojim učbenikom, to je taka besedila, ki dopolnjujejo v šoli pridobljeno znanje z novih in širših vidikov. Šolski teksti so je bolj skraćeni, celo suhoparni opisi določenih pojmov, medtem ko je primerno epizirana učna snov bolj nazorna, dinamična in živahno oblikovana kot nalašč za otroke.

Pisatelj Hudales je pred pisanjem knjige potoval na dva mesta, ki sta spoznavanje narave in družbe (predmetno področje) in na šolarje, predvsem tiste, ki obiskujejo četrti razred. Taka je nastalo Veselo potovanje.

Ni mogoče, da bi razvili učence v samokritične, pogumne, odgovorne ljudi, če jim iz neke pedagoške sentimentalnosti, iz nekega meglenega pedagoškega usmiljenja spregledujemo ali poneverjamo negativne ocene.

Dr. IVA ŠEGULA

Omeniti moramo, da učinkuje ocena vzgojno le tedaj, če je naravna in logična posledica objektivne presoje učenčevega znanja: če smo jo izrekli v povsem normalnih šolskih okoliščinah, če je jasna in priprečljiva tako za učenca kot za učitelja in če smo znali iz nje dobiti vse pedagoške koristi.

K. ŠKALKO

Razred je skupina učen- cev z neenakimi možnostmi in neenakim znanjem.

JOSIP MARKOVAC

»Razširjene žile nam grenijo življenje«

Primarij mariborske bolnišnice dr. Eman Pertl je nedavno pri Državni založbi Slovenije izdal knjižico, in prav bo, da opozorimo nanjo prosvetne delavce, še posebej pa fizikulture pedagogov ter vse, ki se bavijo s telesno kulturo in higieno. To je knjižica z naslovom »Razširjene žile nam grenijo življenje«. V uvodnem pojasnilu pravi avtor med drugim: »Nisem mogel govoriti samo o razširjenih žilah ali krotitvah, marveč tudi o vseh tistih čimnileh, tako zdravstvenih kakor drugih, ki kakor koli že omogočajo njihov nastanek in nadaljnji razvoj z vsemi morebitnimi posledicami.«

Pred seboj imamo torej knjižico, ki na poljuden način sodeluje v boju zoper tako razširjeno ljudsko in socialno bolezen, ki marsikomu že zrodati začena greniti življenje. Prekateremu pa ga sploh onemogoči. Razširjene žile so značilnost nekaterih poklicev — med nimi tudi učiteljskega. Zato bo knjižica dr. Pertla nedvomno koristno služila njim samim, enako pa bo lahko koristila pri pouku telesne higijene, saj se s pravilnim telesnim poonašanjem dajo preprečiti marsikatera bolezn, tako tudi ta.

Francisco Goya: Poglejte, kako resna sta!

Francisco Goya: Poglejte, kako resna sta!

Toda: ko se začena odpirati svet umetnosti — sprva gotovo bolj nezavedno — se človekova dojemljivost lahko mnogo bolj aktivira in bogato občuje estetskega, polnega sprejemanja slikarske ali kiparske govorice postane sestavina neke notranje bogatitve, nove govorice, pa tudi potreba. Kdor začena estetsko podoživljati umetnine, ponavadi trajno goji svoj odnos do umetnosti in ga popolnijo. Seveda pa je treba upoštevati vse individualne razlike med ljubitelji upodabljalocje umetnosti; nepokliceni odnos do posameznih umetnikov, struj ipd. dopušča tako izbiro, kot jo pač narekujejo lepote predstave posameznika, njegove zahteve, stopnja dojemljivosti itd.

Ko govorimo o upodabljaloci umetnosti, ne gre za nek »spor« med »staro« (predimpresionistično) in »novo« umetnostjo. Vsaka umetnina ima svoje življenje, svoj odzivni krog, vsaka umetnina pa je tudi nastala v neki dobi in je sprejela predvsem tej dobi, čeravno lahko ima svojo izpovedno intenziteto skozi stoletja. Nesporo pa je, da nas mora zanimati čas, v katerem živimo, saj je v prostoru in času sedanjosti naše življenje soočeno z življenjskimi procesi in tezo problematike, ki zadeva nas same. Zato je logično, da mimo pojavov, ki jih prinašajo moderni tokovi umetnosti, nikakor ne kaže iti.

Mnogovrstne moderne smeri in izrazna sredstva zmegoje marsikoga, ki se začena zanimati za svet umetnosti; v XX. stoletju je doživela upodabljaloca umetnost nagel, raznorodni razvoj, posamezne struje so se sorazmerno hitro menjavale, ali pa ostale hkratne z drugimi. Če sledimo moderni umetnosti razvoju, zgodovinsko, brez nas bo bomo ubrali najprikladnejše spoznavne poti, vendar ima tudi ta način prednost zaradi logičnega zaporedja likovnih pojavov, kot so se odrazili od impresionizma dalje. Tudi tako razvojni spoznavanje omogoča, da dojamemo slogovne posebnosti, idejni svet ipd. pri posameznih strujah, se z življenjem približujemo raznorodnim hotelem umetnikov. Med temi pa bo lahko vsakdo osvojil in sprejel tisto, kar mu bo po lastni notranji ubranosti in zahtevnosti najbolj ustrezalo. Ne glede na to, ali nekdo sprejema ali odklanja moderne smeri v umetnosti, najprej jih mora spoznati. Apriorno mnenje ne v moderni ne v »stari« umetnosti ne more biti tvorno, kaj šele veljavno.

Zivimo v razgibanem XX. stoletju. Zanima nas naš čas, ko tehnika in znanost utirata neslutene poti napredka, ko socialna vsebina družbenega dela postaja univerzalna, ko je potreba po humanem odnosu sprčo dveh svetovnih vojn, velikih preobratov po svetu, ob negotvi sedanjosti sprčo možnosti novega svetovnega spopada postala imperativ posameznika in skupnosti. Sodobna tehnika je le rezultat znanstvenih in tehničnih zmogljivosti današnje dobe, sama po sebi ne pove dosti o človeku, o njegovih vsakdanjih problemih, o medsebojnih odnosih in družbi. Kakor so tehnične dobrine nepogrešljiva sestavina vsake moderne družbe, pa odraža v marsičem to družbo v njeni specifični strukturi, njeno duhovno območje in problematiko svet prav umetnosti. Tudi upodabljaloca umetnost razodeva vsebino svojega časa, v zapletenem stanju današnje ga sveta v vsej raznolikosti in kontrastih je nujno, da so tudi slikarstvo, kiparstvo in grafika odraz današnjih družbenih, estetskih, izraznih protislovij. Resda so oblike sodobne umetnosti tako raznovrstne in lahko nenavadne, da marsikdo bspune sričo nenavadnih možnosti v tehniki podajanja, v tehniki materiala. Bihajli Merin se sprašuje: »Ali je to konec umetnosti? Ne slikarstva, marveč pojma o slikarstvu. Tehnika ni moja umetnosti, temveč element njenega razvoja.«

V spomin si velja priklicati misel pesnika Heineja: »Velika zaboda je, ko kritik postavlja vprašanje: Kaj naj dela umetnik? Mnogo pomembnejše bi bilo vprašanje: Kaj hoče umetnik? Zatorej — najprvo je potrebno spoznavati!

(Nadaljevanje sledi)

Popravek: V rubriki Nove knjige je pri Koebekovi »Listine« prišlo v 23. vrstici do neželbe zamenjave imena, ki se pravilno glasi: Dizma.

